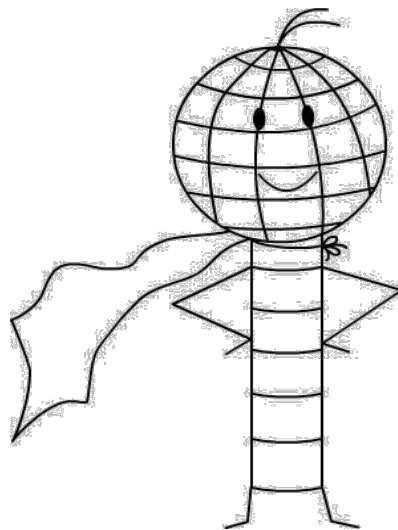

Einddocumentatie Groot Praktijk Product.

Van Rammelaar tot Superheld.

Spelontwikkeling bij kinderen.

Praktijk Project, Vierde jaar, 2011/2012
Creatieve Therapie Drama, Hogeschool Utrecht te Amersfoort

Student: Leonie Koster 1532459
Consulent: Kees Buurman
1^e Beoordelaar: Neel de Haan
2^e Beoordelaar: Jaap Driest

Inhoudsopgave Einddocumentatie.

Inleiding	Blz.
Blok 1. Vooronderzoek	3
Blok 2. Plan van Aanpak	28
Blok 3. Evaluatie	42

Inleiding.

Onderdeel van mijn afstudeer programma voor de opleiding drama therapie aan de Hogeschool Utrecht te Amersfoort is het doen van een groot onderzoek of het maken van een product. Ik heb zelf gekozen voor het maken van een product.

Mijn interesse ligt bij het werken met de doelgroep kinderen en vanuit die interesse heb ik een nascholingstraining ontwikkeld voor (pas) afgestudeerde creatief therapeuten die gaat over de spelontwikkeling bij kinderen. Met deze training hoop ik bij te dragen aan de professionalisering van creatief therapeuten ten opzichte van het werken met de verschillende niveaus van spel die ingezet kunnen worden tijdens de therapie.

In deze einddocumentatie beschrijf ik hoe ik tot het uiteindelijke product ben gekomen. Deze einddocumentatie is een verzameling van verschillende verslagen die ik gedurende dit proces heb geschreven.

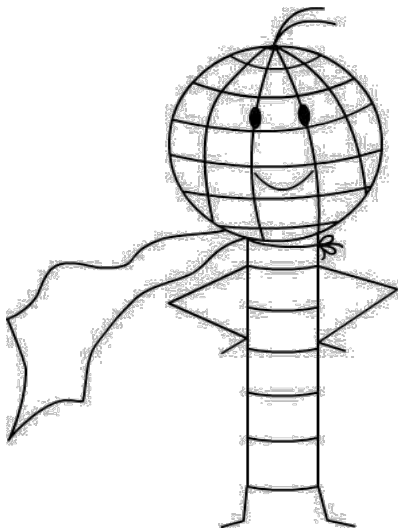
Ik ben begonnen met een vooronderzoek waarin ik me heb georiënteerd op het al aanwezige aanbod aan soortgelijke nascholingen, ik onderzoek of er vraag is naar een dergelijke nascholing, verken ik wat er in de literatuur beschreven is over mijn onderwerp en welk resultaat ik uiteindelijk wil behalen.

Na dit vooronderzoek volgt een plan van aanpak waarin ik beschrijf wat mijn product precies wordt, welke mensen ik betrek in de evaluatie van mijn product en geef ik een inschatting van de uren die gemaakt en mijlpalen die gehaald moeten worden tijdens het maken van mijn product.

Als laatste volgt een gedeelte waarin ik beschrijf hoe ik mijn product heb gepresenteerd en geëvalueerd met mijn evaluatiegroep en wat ik met deze feedback heb gedaan.

Blok 1.

Vooronderzoek

Inhoudsopgave Vooronderzoek.

	Blz.
Inleiding.	5
Hoofdstuk 1. Probleemstelling.	6
Hoofdstuk 2. Product omschrijving.	6
Hoofdstuk 3. Resultaatbeschrijving.	7
Hoofdstuk 4. Vergelijkbare producten.	8
4.1 Internet	8
4.1.1 Lesprogramma HU	8
4.1.2 Keuzevakken HU	8
4.1.3 Pabo	8
4.1.4 NVO	8
4.1.5 PEDIC	9
4.1.6 FVB	9
4.2 Mediatheek & HBO Kennisbank	9
4.3 Conclusie	9
Hoofdstuk 5. Literatuurverkenning.	10
5.1 Wat is spel?	10
5.2 Spelontwikkeling en cognitieve ontwikkeling.	11
5.2.1 Erikson	11
5.2.2 Piaget	12
5.2.3 Vermeer	13
5.2.4 Vygotsky	13
5.2 Geïntegreerde indeling spelontwikkeling.	14
Hoofdstuk 6. Doelgroep	15
Hoofdstuk 7. Behoeftte onderzoek.	17
Literatuurlijst.	19
Bijlage I Enquête M.Heijs	21
Bijlage II Enquête N. Benner	24
Bijlage III Enquête R. de Rijke	27

Inleiding.

In dit verslag beschrijf ik het vooronderzoek wat ik heb gedaan voor het ontwikkelen van mijn Praktijk Product van mijn studie drama therapie aan de Hogeschool Utrecht te Amersfoort.

Het product wat ik beoog te gaan ontwikkelen is een nascholingstraining voor (pas) afgestudeerde creatief therapeuten die gaat over de spelontwikkeling van kinderen.

In dit vooronderzoek beschrijf ik hoe ik op dit idee ben gekomen, wat mijn product ongeveer gaat inhouden, of er al soortgelijke producten bestaan, een gedeelte van de literatuur die belangrijk is voor mijn product en welke ik ga gebruiken bij mijn product, de beschrijving van mijn doelgroep en het behoefte onderzoek voor mijn product.

Naar aanleiding van dit vooronderzoek schrijf ik een plan van aanpak dat de richtlijn zal zijn voor het ontwikkelen van mijn product. Het plan van aanpak zal een apart verslag worden wat later, nadat mijn product af is, bijeengevoegd gaat worden met onder andere dit verslag, mijn proces verslag wat ik aan het einde schrijf en een uitwerking van mijn evaluatie en aanbevelingen tot een totale einddocumentatie over het gehele Praktijk Product.

Veel leesplezier!

Vriendelijke groet,

Leonie Koster

Hoofdstuk 1. Probleemstelling.

In mijn opleiding tot drama therapeut heb ik twee verschillende stages gelopen binnen het speciaal basis onderwijs. Hierbij werkte ik met kinderen met verschillende problematieken en kinderen met problemen op sociaal emotioneel vlak.

Binnen mijn therapieën merkte ik soms dat ik spelmateriaal in wilde zetten om bijvoorbeeld een vertrouwensband op te bouwen of om de opstap naar drama te verkleinen of om een ontspanningsmoment binnen de therapie in te lassen. Hierbij merkte ik dat ik niet altijd precies wist welk spel materiaal ik kon inzetten wat goed aansloot bij de ontwikkelingsleeftijd van mijn cliënten. Door te doen en te ervaren merkte ik dan wat wel en niet werkte. Welk spel wel haalbaar was voor mijn cliënt en welke totaal niet.

In het vierde jaar van mijn studie heb ik mede daarom de minor Spel Werkt! gevolgd. In deze minor leerde ik welke spelniveaus een kind doorloopt en welk spelmateriaal per niveau er ingezet kan worden. Doordat ik dit leerde en toepassingen zag voor eerdere stages die ik had gelopen vroeg ik mij af waarom niet elke creatief therapeut die met kinderen wil gaan werken zich meer verdiept in de verschillende spelniveaus. Als een creatief therapeut zich meer bewust is van de verschillende spelniveaus van een kind kan spelmateriaal in de therapie bewuster worden ingezet en kan er eventueel sneller aan een doel en hulpvraag worden gewerkt.

Ik vroeg me af waarom er op de studie tot creatief therapeut dit onderdeel niet vast in het programma zat. Ik bedacht dat ik een module kon schrijven over spelontwikkeling die gericht is op de creatief therapeuten die met kinderen (willen) werken. Om hierbij een bredere groep te betrekken die gebruik zou kunnen maken van deze module bedacht ik dat een nascholingstraining over spelontwikkeling een mooi product zou zijn.

In deze nascholingstraining zal ik de verschillende spelniveaus van kinderen belichten en welke spelmaterialen er spelniveau ingezet kan worden om mee te spelen. De nascholing is bedoeld voor beeldend-, muziek-, en drama therapeuten. In principe kan een pas afgestudeerde creatief therapeut alsook een creatief therapeut die al een tijd in het werkveld werkt de nascholing volgen.

De nascholing zal gericht zijn om creatief therapeuten omdat er ook verbanden worden gelegd met het vakgebied.

Hoofdstuk 2. Product omschrijving.

Het product wordt een nascholingstraining die gaat over de spelontwikkeling bij kinderen. Hierin worden de verschillende spelniveaus belicht en worden er verbanden gelegd naar de creatieve therapie. Vooraf aan de training zal er een vragenlijst zijn die na de training weer zal worden ingevuld om zo te kunnen meten of en wat er geleerd is in de training.

De training zal deels bestaan uit een theorie gedeelte en deels uit een actief gedeelte waarin er in kleine groepjes wordt geoefend met de verschillende spelniveaus.

De bedoeling is dat aan het einde van de training de creatief therapeuten weten wat de spelontwikkeling bij kinderen inhoudt, welke spelniveaus er zijn en hoe ze deze kennis kunnen integreren in de praktijk tijdens de therapie.

Hoofdstuk 3. Resultaatbeschrijving.

Het resultaat dat ik beoog te halen is een kwalitatief goede trainingsmodule over de spelontwikkeling van kinderen die aansluit bij het werkveld van creatief therapeuten, waarin de verschillende spelniveaus van kinderen duidelijk worden behandeld.

De professionals die de nascholing zullen volgen krijgen een duidelijk beeld over de spelontwikkeling die kinderen doormaken, het spelmateriaal wat ingezet kan worden bij welk spelniveau en hoe dit is in te voegen aan creatieve therapie.

Uiterlijk:

- Een mooie aantrekkelijke vormgeving van de twee handleidingen voor de deelnemers en de persoon (creatief therapeut) die de training geeft.
- Een eigen symbool voor de trainingsmodule ontwerpen.

Inhoud:

- Een duidelijk gestructureerde handleiding met de benodigde informatie voor de deelnemers en een duidelijk overzicht van de training.
- Een duidelijk gestructureerde handleiding met een overzicht van de inhoud van de training voor de persoon (creatief therapeut) die de training gaat geven.
- Een vragenlijst waarvan de uitkomst goed kan weergeven wat de kennis is over spelontwikkeling.
- Acht trainingsblokken waarin elke fase van spelontwikkeling wordt behandeld.
- Theorie die aansluit bij spelontwikkeling en creatieve therapie.
- Kennis en ervaringen vanuit de praktijk kunnen uitwisselen.

Hoofdstuk 4. Vergelijkbare producten.

In dit hoofdstuk ga ik bekijken of er al dergelijke producten bestaan als mijn nascholing over spelontwikkeling bij kinderen die ik beoog te gaan ontwikkelen voor mijn Groot Praktijk Product. Hiervoor heb ik mij georiënteerd via internet, de HBO Kennisbank en de Mediatheek van de Hogeschool Utrecht te Amersfoort. Hieronder vind u de resultaten.

4.1 Internet

4.1.1 Lesprogramma HU

In mijn opleidingsperiode van de studie creatieve therapie aan de Hogeschool Utrecht heb ik geen les gehad over de spelontwikkeling bij kinderen. Om zeker te weten dat dit niet inmiddels wel in het lesprogramma is opgenomen heb ik me verdiept in het lesprogramma uit het tweede studiejaar van de Hogeschool Utrecht te Amersfoort om te kijken of hier in de lessen meer wordt ingegaan op de spelontwikkeling van kinderen. Hieruit bleek dat er wel lesmodules zijn over de ontwikkeling van kinderen en hier ook een beetje de spelontwikkeling in wordt meegenomen, maar dit is vrij nihil uitgewerkt. De focus wordt meer gelegd op de psychologische ontwikkeling van kinderen en niet de spelontwikkeling die daarmee parallel loopt. ¹

4.1.2 Keuzevakken HU

Naast de vaste lesmodules worden er keuzevakken aangeboden op de opleiding. Om er zeker van te zijn dat er ook geen keuzevakken worden aangeboden op de opleiding heb ik mij verdiept in het aanbod van keuzevakken.

Hierbij ben ik geen keuzevak tegengekomen die verder ingaat op de spelontwikkeling van kinderen.²

4.1.3 Pabo

Er is een site die veel overeenkomsten vertoont met wat ik graag voor inhoud wil geven aan mijn product, echter is het zo dat deze nascholing weer gericht is op docenten/leerkrachten. Het is een nascholing voor na de Pabo. Deze nascholing is dus gedeeltelijke hetzelfde als de nascholing die ik wil gaan vormgeven, maar hij gaat niet in op het gebied van creatief therapie naast de spelontwikkeling en dat is wel mijn beoogde plan. ³

4.1.4 NVO

Op de site van de NVO (Nederlandse Vereniging van Pedagogen en Onderwijskundigen) staat een nascholing beschreven waarbij er geleerd kan worden hoe men afwijkend spelontwikkeling kan observeren en hoe men kind en/of ouders kan begeleiden hierin.

Deze nascholing is een cursus van drie dagen.

Op de site staat ook het volgende vermeld:

'Het observeren van interactief spelgedrag kan helpen om het zicht op de ontwikkeling van een kind te verbeteren. Is verdere begeleiding nodig dan is kennis van de verschillende behandelvormen, waaronder FloorPlay, nuttig teneinde ouders, hulpverleners en leerkrachten goed te kunnen adviseren.' ⁴

Ze richten zich dus ook op hulpverleners, maar niet in het bijzonder creatief therapeuten.

¹ <https://onderwijsteams.sharepoint.hu.nl/fmr/ISW/oisw/keuze/default.aspx>

² <https://onderwijsteams.sharepoint.hu.nl/fmr/ISW/oisw/keuze/default.aspx>

³ <http://www.hs-ipabo.edu/sf.mcgi?1583&cat=281>

⁴ <https://www.pe-online.org/public/index.aspx?toCourseID=99000&pid=118>
<http://www.rino.nl/aanbod/150.12.01>

4.1.5 PEDIC

Bij PEDIC is een groot aanbod van nascholingen die ook betrekking hebben op drama en spelontwikkeling, maar deze zijn gericht op docenten voor het gewoon en buitengewoon onderwijs. Dus niet specifiek op creatief therapeuten.⁵

4.1.6 FVB

Via de site van de Federatie van Vaktherapeutische beroepen kwam ik op een overzicht van de agenda. Hierop staan o.a. ook de nascholingen en bijscholingen die op de agenda staan voor mensen die vaktherapie beoefenen. Hierbij kon ik geen nascholingen vinden die ingaat op de spelontwikkeling van kinderen.⁶

4.2 Mediatheek & HBO Kennisbank

Via de Mediatheek van de Hogeschool Utrecht en de HBO Kennisbank heb ik onderzocht of er al eerdere producten zijn gemaakt die overeenstemmen met mijn idee.

Er waren een aantal Producten en Onderzoeken over spel, maar niet over een nascholingstraining over spelontwikkeling.⁷

4.3 Conclusie

Uit mijn vooronderzoek blijkt dat er nog niet een dergelijk product bestaat als dat ik beoog te gaan ontwikkelen voor mijn Groot Praktijk Product.

⁵ <http://www.pedic.be/img/aanbodBaO/nascholingsbrochure%20basisonderwijs%202011-2012.pdf>

⁶ http://www.vaktherapie.nl/pages/nl/voor_vaktherapeuten/agenda

⁷ <http://www.hbo-kennisbank.nl/nl/page/hbosearch.results/?query=spelontwikkeling>

Hoofdstuk 5. Literatuurverkenning.

5.1. Wat is spel?

Op de vraag; 'wat is spel?' kan zo 1,2,3 geen antwoord worden gegeven. Als ik het woord spelen noem heeft iedereen er zo zijn eigen idee bij en we weten allemaal wel wat er mee bedoeld wordt, maar een pure definitie van spel geven is nog lastiger dan gedacht. Ondanks meermalen pogingen van talrijke wetenschappers is het tot op heden nog niet gelukt een eenduidige definitie van spel te geven.

Volgens Garvey(1977) is spel zo moeilijk te definiëren omdat je niet aan de uiterlijke kenmerken van het gedrag kunt zien of er sprake is van spelen. De bedoeling waarmee het gedrag wordt uitgevoerd, bepaalt of er gespeeld wordt of niet. ⁸

Dit maakt dat we spel dus niet kunnen definiëren door te beschrijven hoe het gedrag eruit ziet, maar op basis van zogenaamde dispositionele kenmerken; kenmerken die betrekking hebben op de manier waarop en de intentie waarmee het gedrag wordt uitgevoerd. Een inventarisatie van de talrijke definities van spel laat ons zien dat de meeste wetenschappers spel inderdaad definiëren op basis van dispositionele kenmerken. ⁹

Verschillende definities:

'Spel is een vrijwillige handeling, die binnen zekere vastgestelde grenzen van tijd en plaats wordt verricht naar vrijwillig aanvaarde doch volstrekt bindende regels, met haar doel in zich zelf, begeleid door een gevoel van spanning en vreugde, en door een besef van 'anders zijn' dan het "gewone leven". Huizinga (1938)

'Spel is een bevrediging gevende activiteit:

- met objecten, met het eigen lichaam of met een of meer medespeler(s),
- die in zichzelf genoeg is en geen extern doel dient,
- die in belangrijke mate door de spelende(n) zelf geïnitieerd en gecontroleerd kan worden,
- gekenmerkt door een voortdurende afwisseling en spanning tussen verwachting en verrassing, tussen het bekende en het onbekende
- waarbij invloed van de realiteit verminderd is, maar niet opgeheven'

Hellendoorn en Van Berckelaer-Onnes (1991)

'1. Spelen gebeurt vanuit een intrinsieke motivatie.

2. In spel staat niet zozeer het doel maar vooral het middel centraal.

3. Spelen wordt geleid door de vraag 'wat kan ik allemaal met dit object doen?', waarmee het zich onderscheidt van exploratiegedrag dat zich laat leiden door de vraag 'wat kan dit object allemaal doen?'

4. Spel is simuleren; de speler doet alsof.

5. Spel is vrij van extern opgelegde regels.

6. Spel impliceert een actieve betrokkenheid.'

Rubin, Fein en Vanderberg (1983)

Zoals hierboven dus te lezen bestaat er nog geen eenduidige definitie van spel. We kunnen alleen maar kenmerken noemen van spel.

⁸ Poel van der, L. & Blokhuis, A. (2008). *Wat je speelt ben je zelf, over spel en spelbegeleiding*. Houten: Bohn Stafleu van Loghum, p18

⁹ Poel van der, L. & Blokhuis, A. (2008). *Wat je speelt ben je zelf, over spel en spelbegeleiding*. Houten: Bohn Stafleu van Loghum, p 18

5.2 Spelontwikkeling en cognitieve ontwikkeling.

Er zijn verschillende beschrijvingen gemaakt van de spelontwikkeling. Naast de spelontwikkeling ontwikkelt het kind zich ook op andere gebieden, op cognitief, motorisch en sociaal emotioneel gebied. Op de opleiding creatieve therapie aan de Hogeschool Utrecht te Amersfoort worden er lessen gegeven over ontwikkelingspsychologie. In deze lessen worden een aantal psychologen behandeld met hun visie op de ontwikkeling van het kind. In mijn nascholingsstraining wil ik een aantal van deze psychologen ook aan bod laten komen zodat de training waarschijnlijk meer aansluit bij de lesstof die de creatief therapeuten hebben gehad in hun opleiding en ze waarschijnlijk makkelijker verbanden kunnen leggen naar hun al aanwezige kennis over de ontwikkeling van een kind. In de volgende hoofdstukken heb ik een viertal psychologen uitgelicht die spelontwikkeling koppelen aan een specifiek ontwikkelingsgebied. Een drietal daarvan worden ook behandeld in de opleiding voor creatief therapie.

5.2.1 Erikson

“Een andere beschrijving van de spelontwikkeling is afkomstig uit de psychoanalytische hoek. Erikson (1963) is een belangrijke vertegenwoordiger van deze stroming. De psychoanalytici beschrijven de spelontwikkeling in relatie tot de ontwikkeling van de persoonlijkheid of, specifieker, de ontwikkeling van het ego (Erikson, 1963).

Naarmate kinderen ouder worden, wordt het ego steeds sterker. Het kan steeds beter een uitlaatklep vinden voor de driften en wensen, waarbij rekening gehouden wordt met de eisen van het geweten en van de realiteit. Hierdoor kunnen kinderen steeds beter en zelfstandiger met de hen omgevende wereld omgaan. Volgens Erikson (1963) zie je dat ook in de spelontwikkeling van het kind. Naarmate kinderen zich verder ontwikkelen breidt hun spelwereld zich steeds verder uit. Hij beschrijft de spelontwikkeling dan ook vanuit drie verschillende spelwerelden:

- Spel in de autokosmische wereld.

In de autokosmische spelwereld staat het spel met en vanuit het eigen lichaam centraal. Dit spel bestaat hoofdzakelijk uit het herhalen van zintuiglijke waarnemingen. Een voorbeeld is het rammelen met een rammelaar.

- Spel in de microsfeer.

Onder de microsfeer verstaat Erikson(1963) de wereld van hanteerbare dingen. Speelgoed en andere materialen worden nu bewust gehanteerd. Het kind ‘gebruikt’ het speelmateriaal vanuit eigen wensen en behoeften. Volgens Erikson projecteert het kind wensen en onverwerkte ervaringen op het speelmateriaal. De beheersing van dit materiaal wordt geassocieerd met de beheersing van deze wensen en ervaringen.

- Spel in macrosfeer.

De macrosfeer definieert Erikson als de met andere gedeelde wereld. Het kind deelt de spelinhouden uit de autokosmische wereld en microsfeer met anderen. Vader en moedertje spelen, samen van lego een stad bouwen en verstoppertje spelen zijn voorbeelden van spel in de macrosfeer. “(Poel van der, L. & Blokhuis, A. 2008,p 42)¹⁰

“Volgens Piaget voltrekt de cognitieve ontwikkeling zich via stadia. Naarmate kinderen ouder worden stappen ze steeds een nieuw stadium binnen, dat zich kenmerkt door een kwalitatief andere manier van kennen en denken. Telkens wanneer ze zo’n nieuw denkstadium binnenstappen zien we ook een nieuwe spelvorm verschijnen(Poel van der, L. & Blokhuis, A. 2008,p 39)”.¹¹

¹⁰ Poel, van der L. & Blokhuis, A. (2008). *Wat je speelt ben je zelf, over spel en spelbegeleiding*. Houten: Bohn Stafleu van Loghum, p 42

¹¹ Poel van der, L. & Blokhuis, A. (2008). *Wat je speelt ben je zelf, over spel en spelbegeleiding*. Houten: Bohn Stafleu van Loghum, p 39

5.2.2 Piaget

“Het oefenspel ('practisce play') dat zich kenmerkt door herhalen van zintuiglijke en/of motorische handelingen buiten de gebruikelijke context, uitsluitend om het plezier in de handelingen op zichzelf. Een voorbeeld is het telkens open en dicht doen van een kastdeurtje.

Door dit spel oefent het kind motorische en zintuiglijke vaardigheden.

Door voorwerpen in, op of onder andere voorwerpen te plaatsen 'oefent' een kind het inzicht in de relatie tussen voorwerpen. Op die manier worden denkstructuren aangaande deze relaties steeds hechter. Piaget spreekt in dit verband van de consoliderende werking van spel die maakt dat cognitieve schema's (denkstructuren) steeds hechter worden.

Het symbolische spel ('symbolic play'). In dit spel stellen objecten, handelingen en/of personen andere, veelal afwezige, objecten en/of personen voor. Voorbeelden zijn vader-en-moedertje spelen, winkeltje spelen, cowboytje spelen enzovoort.

Door dit spel leert het kind steeds beter dat een voorwerp iets anders direct nodig heeft om iets duidelijk of mogelijk te maken. Dit verklaart waarom deze spelsoort vrijwel in dezelfde periode op gang komt als de ontwikkeling van taal. In beide gevallen leert het kind symbolen te gebruiken.

Spelletjes met regels ('games with rules'). Karakteristiek aan dit spel is dat er competitie plaatsvindt tussen meerdere spelers die zich laten leiden door vooraf afgesproken regels. Deze regels kunnen:

- zelf verzonnen worden: bijvoorbeeld wie het snelst, hinkelend op het rechter been, drie rondjes om de achterste boom kan maken;
- door eerdere generaties zijn overgeleverd: bijvoorbeeld bij knikkeren of touwtjespringen;
- door derden verzonnen zijn: bijvoorbeeld bij bestaande gezelschapsspellen.

In spelletjes met regels die vrijwel altijd samen met anderen worden gespeeld, leert het kind regels en codes te herkennen en te hanteren. Deze regels en codes zullen vooral op de sociale wereld betrekking hebben. Maar ook in de materiële wereld leert het kind verder te kijken dan het concreet waarneembare en plannen strategieën op te zetten.” (Poel van der, L. & Blokhuis, A. 2008, p 37).¹²

“De relatie tussen de cognitieve ontwikkeling en de spelontwikkeling kunnen in een schema worden gezet (zie tabel 1). De leeftijden die in het schema staan zijn gemiddelde leeftijden. (Poel van der, L. & Blokhuis, A. 2008, p 38)”¹³

Leeftijd	Schema's	Cognitief Stadium	Spelsoort
Vanaf 3-4 mnd	Sensori-motorisch	Sensori-motorisch	Oefenspel
Vanaf 2 jaar	Symbolisch	Preoperationeel	Symbolisch spel
Vanaf 6 jaar	Operationeel	Concreet-operationeel	Spelletjes met regels
Vanaf 11 jaar		Formeel-operationeel	

Tabel 1

¹² Poel van der, L. & Blokhuis, A. (2008). *Wat je speelt ben je zelf, over spel en spelbegeleiding*. Houten: Bohn Stafleu van Loghum, p 37

¹³ Poel van der, L. & Blokhuis, A. (2008). *Wat je speelt ben je zelf, over spel en spelbegeleiding*. Houten: Bohn Stafleu van Loghum, p 38

5.2.3 Vermeer

“Hoewel de speltheorieën van Vermeer niet zozeer vanuit een psychoanalytisch maar vanuit een fenomenologisch gezichtspunt zijn geschreven, legt ook zij een relatie tussen spel en de opbouw van de persoonlijkheid.” (Poel van der, L. & Blokhuis, A. 2008,p 44)

“- Spel in de lichamelijke wereld.

In deze wereld speelt het kind vooral door middel van tasten en aanraken. Het kind speelt over het algemeen met vormloze materialen als zand, water of klei. Deze wereld wordt een heel nabije wereld genoemd in de zin dat de wereld direct gevoeld wordt. Het beleven van de wereld en het eigen lichaam door middel van zintuigen is kenmerkend voor het spel in deze wereld.

-Spel in de hanteerbare wereld.

In deze wereld speelt het kind vooral met materialen en laat het zich leiden door de mogelijkheden van de materialen (met een auto kun je rijden, maar je kunt hem ook ergens in doen). Het kind heeft een hanterende omgang met de wereld. Spel is in deze wereld meestal heel bedrijvig.

- Spel in de esthetische wereld.

De uiterlijke verschijning is heel belangrijk in deze spelwereld. Het spel in deze wereld laat zich meer leiden door de vorm dan door de inhoud. Het aanbrengen van (esthetische) orde is een kenmerk van het spel in deze wereld. Het inrichten van een poppenhuis maar ook dingen construeren valt binnen deze spelwereld. Het spel in de esthetische wereld is heel statisch.

- Spel in de illusionaire wereld.

Het spel in de illusionaire wereld is daarentegen heel dynamisch van aard. Dit spel is thematisch opgebouwd en heeft een symbolisch karakter. Er worden verhalen uitgespeeld en er komen personages in dit spel voor, waarmee ervaringen en belevingen in symbolische vorm tot uiting worden gebracht. Werd in de esthetische wereld het poppenhuis ingericht, in de illusionaire wereld worden hele scènes gespeeld in het poppenhuis.”¹⁴

5.2.4 Vygotsky

“Vygotsky (1966) zag in spel de ‘zone van naaste ontwikkeling’. Dat wil zeggen dat kinderen in spel worden geconfronteerd met dingen die ze eigenlijk nog net niet zelf kunnen of snappen en zich deze dingen door te spelen eigen maken.

Er zijn verschillende interpretaties van de theorie van Vygotsky over spel als zone van naaste ontwikkeling. Sommige onderzoekers gaan ervan uit dat deze zone met name in het samenspel met andere kinderen wordt gecreëerd (zie bijv. Leseman, Rollenberg & Rispen, 2001). De medespelers kunnen spelen op een manier die net iets hoger ligt dan het kind zelfstandig kan. Door met het andere kind mee te spelen en er zelf mee te experimenteren, maakt het kind zich nieuwe inzichten en vaardigheden eigen, die hem een stapje verder helpen in zijn ontwikkeling. Een andere interpretatie is dat een kind in spel zijn eigen zone van naaste ontwikkeling creëert (Rubin, Fein & Vandenberg, 1983). In spel gaat het kind met zijn omgeving om op een manier die net boven zijn eigen kunnen ligt. Kinderen proberen van alles uit in spel. Omdat spel geen consequenties heeft buiten het spelkader maakt het niet uit als iets niet goed lukt. Dit geeft het kind de ruimte om datgene uit te proberen wat net even boven eigen kunnen, in de zone van naaste ontwikkeling ligt.’ (Poel van der, L. & Blokhuis, A. 2008,p 26)”¹⁵

¹⁴ Poel van der, L. & Blokhuis, A. (2008). *Wat je speelt ben je zelf, over spel en spelbegeleiding*. Houten: Bohn Stafleu van Loghum, p 44

¹⁵ Poel, van der L. & Blokhuis, A. (2008). *Wat je speelt ben je zelf, over spel en spelbegeleiding*. Houten: Bohn Stafleu van Loghum, p 26

5.3 Geïntegreerde indeling spelontwikkeling.

Spelontwikkeling wordt op veel verschillende manieren door verschillende personen/psychologen bekeken. Om mijn nascholing als product overzichtelijk te kunnen houden is het belangrijk om te kiezen voor een manier van indelen van de spelniveaus en werelden. In het boek *Wat je speelt ben je zelf* (Poel van der, L. & Blokhuis, A. 2008), wordt een geïntegreerde indeling gemaakt van de verschillende spelindelingen. Deze is vrij overzichtelijk en duidelijk. Ik heb er voor gekozen deze indeling als lijdraad van mijn nascholing te gebruiken. Deze indeling bestaat uit zes verschillende fasen van spel die ik goed kan gebruiken om zes verschillende trainingsblokken te maken. In die verschillende blokken zal wel dieper worden ingegaan op de verschillende visies op spelontwikkeling van de hierboven genoemde psychologen.

“Een kort overzicht van deze indeling:

- 1) Simpel manipuleren/sensopatisch spel (vanaf ca. 3-4 maanden)
- 2) Spelend combineren (vanaf ca. 9 maanden)
- 3) Functioneel spel (vanaf ca. 13 maanden)
- 4) Symbolisch spel (vanaf ca. 18 maanden)
 - a. Doen-alsof handelingen gericht op zichzelf (vanaf ca. 18 maanden)
 - b. Doen-alsof handelingen gericht op een ander (vanaf ca. 20 maanden)
 - c. Meer gedetailleerde doen-alsof handelingen gericht op een ander (vanaf ca. 22-30 maanden)
 - d. meer opeenvolgende doen-alsof handelingen gericht op een ander (vanaf ca. 30-36 maanden)
 - e. Doen-alsof handelingen uitgevoerd door een ander (vanaf ca. 36 maanden)
 - f. Doen-alsof handelingen met substitutie (vanaf ca. 3-3,5 jaar)
 - g. Doen-alsof sequenties (vanaf ca. 3,5 jaar)
- 5) Fantasie-/rollenspel en constructiespel (vanaf ca. 3,5 – 4 jaar)
- 6) Spel met regels (vanaf ca. 6 jaar)”¹⁶

(Poel van der, L. & Blokhuis, A. 2008, Bijlage I)

¹⁶ Poel van der, L. & Blokhuis, A. (2008). *Wat je speelt ben je zelf, over spel en spelbegeleiding*. Houten: Bohn Stafleu van Loghum ,bijlage I

Mijn doelgroep kan ik op twee manieren invullen; ik kan de doelgroep 'kinderen' nemen omdat mijn nascholing over kinderen en hun spelontwikkeling gaat en ik kan de doelgroep '(pas) afgestudeerde creatief therapeuten' nemen omdat de nascholing voor hen van toepassing is. Ik heb er voor gekozen om deze laatste groep, de (pas) afgestudeerde creatief therapeuten, te nemen als doelgroep. De nascholing is namelijk voor hen van toepassing. Het gaat over kinderen, maar de creatief therapeuten hebben als het goed is baat bij deze training. Ze kunnen er leren hoe ze zelf verschillende elementen kunnen gaan gebruiken binnen hun therapie.

De doelgroep valt daarom voor mijn product ook samen met de adresgroep. Het product is voor deze (pas) afgestudeerde creatief therapeuten bestemd.

Binnen de spelontwikkeling komen de drie media van creatieve therapie aan bod. Zowel beelden, muziek als drama komen voor in de spelontwikkeling van kinderen. Dit maakt dat informatie over spelontwikkeling dus interessant kan zijn voor alle creatief therapeuten en niet perse alleen bijvoorbeeld drama therapeuten.

Ook heb ik uit gesprekken met mijn mede studenten de afgelopen jaren gehoord dat creatief therapie studenten van alle media in hun stages vormen van spel hebben gebruikt. Spel wordt dus gebruikt binnen alle drie de media en daarom is sluit mijn trainingsmodule aan bij alle creatief therapeuten van de drie media.

Of ook alle creatief therapeuten geïnteresseerd zijn in de spelontwikkeling van kinderen, dat weet ik niet, omdat niet alle therapeuten met kinderen werken. Er zullen vast therapeuten zijn die zich niet zouden willen verdiepen in de spelontwikkeling, maar ik ben van mening dat het voor elke creatief therapeut interessant kan zijn om te leren over spel en spelontwikkeling, omdat in elke therapie met mensen van elke leeftijd vormen van spel kunnen worden gebruikt.

Onderzoek wat ik kan doen naar de doelgroep is vrij klein. Ik heb vooral onderzocht hoe groot mijn mogelijke doelgroep is die geïnteresseerd kan zijn in mijn product.

Onderstaande heb ik een kort overzicht van mijn onderzoek naar de doelgroep weergegeven.

Hoger beroepsonderwijs en wetenschappelijk onderwijs; afgestudeerden								
Geslacht		Totaal mannen en vrouwen	Totaal mannen en vrouwen	Totaal mannen en vrouwen	Totaal mannen en vrouwen	Totaal mannen en vrouwen	Totaal mannen en vrouwen	Totaal mannen en vrouwen
Leeftijden		Totaal Leeftijd	Totaal Leeftijd	Totaal Leeftijd	Totaal Leeftijd	Totaal Leeftijd	Totaal Leeftijd	Totaal Leeftijd
Opleidingsvorm		Totaal opleidingsvorm	Totaal opleidingsvorm	Totaal opleidingsvorm	Totaal opleidingsvorm	Totaal opleidingsvorm	Totaal opleidingsvorm	Totaal opleidingsvorm
Studierichting		726 Therapie, revalidatie	726 Therapie, revalidatie	726 Therapie, revalidatie	Creatieve therapie	Creatieve therapie	Creatieve therapie	Creatieve therapie
Onderwijssoorten	Onderwerpen	Perioden	2007/'08	2008/'09	2009/'10*	2007/'08	2008/'09	2009/'10*
Hoger beroepsonderwijs	Associate degree	aantal	-	-	-	-	-	-
Hoger beroepsonderwijs	Bachelor	aantal	2882	3165	3179	222	258	262

Tabel 2.¹⁷

In tabel 2 staat het aantal afgestudeerde creatief therapeuten van de schooljaren 2007/2008, 2008/2009 en 2009/2010. Hieruit kan worden opgemaakt dat het gemiddeld aantal creatief therapie studenten die afstuderen per jaar 247 is. Dat houdt in dat er elk jaar zo'n 247 therapeuten in aanmerking komen voor mijn nascholing. Echter is het wel zo dat niet alle 247 afgestudeerde ook daadwerkelijk aan de slag gaan als creatief therapeut.

¹⁷ <http://statline.cbs.nl/StatWeb/publication/?DM=SLNL&PA=70962ned&D1=a&D2=255,260-261&D3=a&D4=0&D5=0&D6=0&D7=17-19&HDR=G3,G4,G5,G1,G6&STB=G2,T&VW=T>

In een PowerPoint Presentatie van Wanda Kuipers over de Federatie Vaktherapeutische Beroepen (10 februari 2011) wordt een overzicht gegeven van in welke branche vaktherapeuten terecht komen na hun studie. Hieronder twee tabellen uit die presentatie.

Werkveld (in %)	VT	MT	DT	BT
GGZ (incl. PAAZ, verslaving, TBS)	37	24	32	41
Jeugdzorg (incl.. Kinder- en jeugdpsychiatrie)	15	10	16	15
Verstandelijke gehandicaptenzorg	10	24	7	6
Speciaal onderwijs (incl.. MKD, rugzakjes etc)	4	2	8	5
Verpleeghuiszorg (incl.. psychogeriatric)	2	10	1	1
Overig (zelfstandig, asielzoekers, palliatieve zorg, docent, onderzoek)	32	30	36	32

Tabel 3¹⁸

Doelgroep (in %)	VT	MT	DT	BT
Kinderen	6	3	8	10
Jeugd	22	20	35	18
Volwassenen	51	37	46	50
Ouderen	21	40	11	22

Tabel 4¹⁹

Uit Tabel 3 kan worden opgemaakt dat in het jaar 2011 19% van de vaktherapeuten(VT) heeft gewerkt met kinderen of jeugd. In Tabel 4 kan opgemaakt worden dat 28% van de vaktherapeuten(VT) in 2011 met de doelgroep kinderen of jeugd heeft gewerkt. Ik acht deze doelgroep meer geïnteresseerd in een eventuele nascholing over spelontwikkeling van kinderen dan vaktherapeuten die met ouderen werken omdat ze direct met deze doelgroep en dus de spelontwikkeling te maken hebben. Echter kan het heel goed zijn dat vaktherapeuten die met ouderen werken ook geïnteresseerd zijn in nascholing over spelontwikkeling bij kinderen.

¹⁸ Kuipers, W. *PowerPoint Federatie Vaktherapeutische Beroepen*, 10 februari 2011

¹⁹ Kuipers, W. *PowerPoint Federatie Vaktherapeutische Beroepen*, 10 februari 2011

Voor de behoefte meting van mijn product heb ik een enquête gehouden onder pas afgestudeerde studenten. Drie ervan waren bereid mijn enquête in te vullen. Deze enquête was nog in een vroeg stadium van het ontwerpen van mijn product waarbij ik mij aan het oriënteren was op de vraag of er behoefte was aan lesmodules over spelontwikkeling in de opleiding. Mijn product nu wijkt dus af van het oorspronkelijke idee, maar de behoefte van deze afgestudeerde studenten zijn wel relevant voor mijn behoefte onderzoek en uiteindelijke product. De vraagstelling in de enquête is dus niet specifiek gericht op een nascholingsmodule.

Van de drie pas afgestudeerde creatief therapeuten werkt er een als beeldend therapeut en de andere twee zijn (nog) niet aan het werk als creatief therapeut.

M.Heijs werkt als beeldend therapeut bij de opvoedpoli in Haarlem.

Zij heeft haar opleiding creatief therapie aan de Hogeschool Utrecht afgerond in 2011.

Tijdens deze opleiding heeft zij stage gelopen bij Stichting de Vrolijkheid en de Opvoedpoli.

N. Benner werkt momenteel als actrice.

Zij heeft haar opleiding creatief therapie aan de Hogeschool Utrecht afgerond in 2011.

Tijdens deze opleiding heeft zij stage gelopen bij theater klapstuk te Haarlem, het Altra college te Krommenie en Speciaal Basis Onderwijs Focus te Haarlem.

R. De Rijke werkt momenteel als dramadocent op verschillende basisscholen in Den Haag.

Zij heeft haar opleiding creatief therapie aan de Hogeschool Utrecht afgerond in 2011.

Tijdens deze opleiding heeft zij stage gelopen bij dr. D herdscheelschool te Utrecht (ZMOK school, het auris College te Utrecht (School voor kinderen met auditieve stoornissen en spraakproblemen), De Fjord, Lucertis te Rotterdam/Capelle ad IJssel (instelling voor kinder –en jeugdpsychiatrie) en El Buen Pastor (weeshuis in Peru voor meisjes die in aanraking zijn geweest met prostitutie, maffia en drugs).

Uit de enquêtes is gebleken dat alle drie de pas afgestudeerde creatief therapeuten het goed zouden vinden als er een lesmodule kwam over spelontwikkeling bij kinderen.

Op deze vraag antwoorden zij het volgende:

*'Heel goed! Zeker voor studenten die stage lopen met kinderen en/of in de toekomst graag met kinderen willen werken. Nu ik zelf aan het werk ben met jonge kinderen, zou ik willen dat ik hier wat meer kennis over had. Die ben ik nu wel aan het ontwikkelen door regelmatig overleg met een speltherapeut. De observaties in spel is nog wel goed te doen, echter, interventies en theoretische onderbouwing ontbreekt bij mij. Daarvoor ga ik naar mijn collega.'*²⁰

*'Heel goed.'*²¹

*'Ik denk dat het interessant kan zijn. Vooral als je in je stages met kinderen werkt en hierdoor ondersteuning krijgt in het maken van de therapieën.'*²²

Uit deze enquêtes bleek ook dat de pas afgestudeerde creatief therapeuten het van toegevoegde waarde zouden vinden als er een lesmodule kwam over de spelontwikkeling bij kinderen.

Op deze vraag antwoorden zij het volgende:

²⁰ Zie bijlage I

²¹ Zie Bijlage II

²² Zie Bijlage III

*'Zeker! Vooral voor studenten die met kinderen werken en/of willen gaan werken. Spel hoort bij kinderen. Ook als je beeldende therapie met kinderen doet, ontkom je niet aan spel. Het is alleen maar fijn als je hier goed handen en voeten aan kunt geven en enigszins op de hoogte bent van kinderspel en de ontwikkeling daarvan. Dat geeft je als therapeut handvaten voor observatie van spel, het kunnen plaatsen van het spel maar ook belangrijk: interventies die mogelijk zijn in spel. Je hoeft natuurlijk geen speltherapeut te worden, maar enige kennis en vaardigheden hierin zijn verdomd handig!'*²³

*'Zeker, Huub Notermans had al een mooi artikel in het CT blad geschreven, dit kan zeker uitgebreid worden.'*²⁴

*'Zoals ik hiervoor al zei, denk ik dat het interessant kan zijn. Het is altijd fijn om achtergrond informatie te hebben waarmee je je therapieën kan onderbouwen.'*²⁵

²³ Zie Bijlage I

²⁴ Zie Bijlage II

²⁵ Zie Bijlage III

Literatuurlijst.

Boeken:

G.Wijnen e.a. "Projectmatig werken" Uitg Het Spectrum 2002

J. Heinsius "Eerst Denken dan Doen" uitg: NOV publicaties Utrecht 1996

Lievegoed, B. (2003) Ontwikkelingsfasen van het kind. Zeist: Uitgeverij Christoffor

Poel van der, L. & Blokhuis, A. (2008). Wat je speelt ben je zelf, over spel en spelbegeleiding. Houten: Bohn Stafleu van Loghum

Theems van der, I. (1997). Spel en Spelen; plaats, functie en visies. Baarn, Hoofdstuk 1.3

Kwakkel-Scheffer, N. (2006). Het belang van spelen op de basisschool, Acco, p 7 t/m 24)

Rost, H. De spelcategorieën van Piaget, Blok 6 Onderzoekers van spel

Heuvel van den. W. (2011) Spel werkt, spelen is een kunst. Amsterdam: Uitgeverij SWP

Groot de, R. (2001) Kinderen en spel, spelenderwijs wijzer worden. Amsterdam: Uitgeverij Boom

Sites:

Gevonden op 7 februari 2012

<https://onderwijsteams.sharepoint.hu.nl/fmr/isw/oisw/openbare%20documenten/forms/allitems.aspx?RootFolder=%2ffmr%2fISW%2foisw%2fOpenbare%20documenten%2fLesmateriaal%2f2011-2012%2fCT%2fJAAR%202%2fVtj&FolderCTID=&View=%7bECB65C14-69CD-4DE2-9B07-44372C3548EE%7d>

Gevonden op 14 februari 2012, via Google met zoekwoorden 'enquête maken':

<http://www.netq-enquete.nl/nl/page/je-vragenlijst-ontwerpen-0>

Gevonden via Google op donderdag 15 maart via de zoektermen: Aantal afgestudeerde creatief therapeuten:

<http://www.kiesjestudie.nl/studie1301-Creatieve-Therapie.html>

Gevonden op 19 februari 2012 via [www.sharepoint .hu.nl](http://www.sharepoint.hu.nl) – lesmateriaal 2011/2012 – CT studiehandleidingen – Voltijd 2

Studiehandleiding Kennisonderwijs, Ontwikkelingspsychologie:

[https://onderwijsteams.sharepoint.hu.nl/fmr/ISW/oisw/Openbare%20documenten/Lesmateriaal/2011-2012/CT/JAAR%202/Vtj/Kennisonderwijs%20-%20Ontwikkelingspsychologie%20\[studiehandleiding%20periode%20A%20en%20B\].pdf](https://onderwijsteams.sharepoint.hu.nl/fmr/ISW/oisw/Openbare%20documenten/Lesmateriaal/2011-2012/CT/JAAR%202/Vtj/Kennisonderwijs%20-%20Ontwikkelingspsychologie%20[studiehandleiding%20periode%20A%20en%20B].pdf)

Studiehandleiding kennisonderwijs, Therapeutische Benaderingswijze:

[https://onderwijsteams.sharepoint.hu.nl/fmr/ISW/oisw/Openbare%20documenten/Lesmateriaal/2011-2012/CT/JAAR%202/Vtj/Kennisonderwijs%20-%20Therapeutische%20benaderingswijzen%20\[studiehandleiding%20periode%20C\].pdf](https://onderwijsteams.sharepoint.hu.nl/fmr/ISW/oisw/Openbare%20documenten/Lesmateriaal/2011-2012/CT/JAAR%202/Vtj/Kennisonderwijs%20-%20Therapeutische%20benaderingswijzen%20[studiehandleiding%20periode%20C].pdf)

Gevonden op 21 februari 2012 via Google met zoekwoorden nascholing spelontwikkeling:

<https://www.pe-online.org/public/index.aspx?toCourseID=99000&pid=118>

<http://www.pedic.be/img/aanbodBaO/nascholingsbrochure%20basisonderwijs%202011-2012.pdf>

Gevonden op 21 februari 2012 via Google met zoekwoorden nascholing drama therapie:

http://www.vaktherapie.nl/pages/nl/voor_vaktherapeuten/bij_en_nascholing

Via bovenstaande site kwam ik op de volgende site terecht:

<http://www.rino.nl/aanbod/150.12.01>

Gevonden op 21 februari 2012 via Google met zoekwoorden nascholing spelbegeleiding:

<http://www.hs-ipabo.edu/sf.mcgi?1583&cat=281>

Gevonden op 21 februari 2012:

<https://onderwijsteams.sharepoint.hu.nl/fmr/ISW/oisw/keuze/default.aspx>

http://www.vaktherapie.nl/pages/nl/voor_vaktherapeuten/agenda

Gevonden op 26 februari 2012 via site van de Federatie van Vaktherapeutische beroepen – veel gestelde vragen:

http://www.vaktherapie.nl/pages/nl/over_vaktherapie/veel_gestelde_vragen/studenten#3

http://www.vaktherapie.nl/pages/nl/voor_vaktherapeuten/agenda

<http://www.nvdramatherapie.nl/>

Gevonden op 6 maart 2012 via Google met zoekwoorden 'Vermeer & Scholten':

<http://www.mijnspeelwereld.nl/spelontwikkeling/mijn-speelwereld>

<http://kijkopspel.nl/spelontwikkeling/>

Gevonden op 21 maart 2012 via de sharpoint site van de Hogeschool Utrecht:

<https://intranet.sharepoint.hu.nl/SearchCenter/Pages/Results.aspx?k=hans%20van%20keken&start1=11>

De Enquête.

Naam: M. Heijs

Datum: 14 februari 2012

Opleiding: Creatieve Therapie

Medium: Beeldend

Datum afronden opleiding: juli 2011

Stage plekken:

1) n.v.t.

2) Stichting de Vrolijkheid

3) Opvoedpoli

4) n.v.t.

Huidige baan: Beeldend therapeut bij de Opvoedpoli in Haarlem

Algemeen:

1) Heeft u bepaalde lessen gemist in uw opleiding, zo ja welke lessen of informatie is dat?

Terug kijkend op mijn opleiding heb ik voornamelijk lessen gemist die ingaan op contact met ouders, wanneer je met jonge kinderen werkt. Als je met kinderen werkt heb je altijd te maken met ouders/verzorgers die graag informatie willen over de therapie van hun kind. Op de opleiding heb ik hier niets in geleerd. Hoe ga je bijvoorbeeld om met onderwerpen die gevoelig liggen bij ouders? Hoe ga je om met weerstand tegen verandering van ouders als hun kind door de therapie veranderd? Hoe kun je ouders informeren over de therapie van hun kind, zonder de vertrouwensband met het kind te schaden? Etc. In een keuzemodule

2) Was u tevreden over de studiehandleidingen over de lesmodules van de opleiding?
(Waren deze duidelijk en helder genoeg?) Jawel, dat was prima

3) Heeft u tips over de vormgeving van een studiehandleiding? (Wat moet er in?)
Volgens mij stond alles er wel in.

4) Wat vond u van de mixed media lessen, de lessen waarin studenten van de drie media met elkaar les hadden?
Ik vond het wel leuk om te zien welke mogelijkheden er zijn in de andere media. Het heeft voor mij een tipje van de sluier opgelicht over de mogelijkheden.

5) Heeft u voorkeur voor theorie lessen, praktijk/methodiek lessen waarin u zelf aan de slag gaat of een combinatie van beide? Ik ben zelf nogal een boekenwurm en altijd op zoek naar theorie dus daar had ik vanuit de opleiding minder behoefte aan. Maar die tentamens zijn toch een stok achter de deur en dat is prettig. Praktijk had ik ook al aardig onder de knie vanwege mijn vooropleiding. Waar ik het meest van geleerd heb zijn de methodieklussen. Daar heb ik voor mijn gevoel echt geleerd hoe creatieve therapie werkt. Theorie en praktijk kwam voor mij in deze lessen bij elkaar waardoor ik echt leerde begrijpen hoe creatieve therapie werkt en ervaring op kon doen, om die ervaring daarna weer om te zetten in theoretisch kader.

Kennis:

6) Ben u op de hoogte hoe spel zich vanaf de geboorte ontwikkelt bij een kind?

Niet heel specifiek op spel gericht. Mijn kennis daarover die ik vanuit de opleiding heb meegekregen, kwam uit het boek ontwikkelingspsychologie en een stukje uit het boek van Smeijsters, maar dat is wel erg algemeen.

7) Weet u welke spel niveaus een 'gezond' kind doorloopt?

Nee, dat kan ik niet zo benoemen maar dat zou ik wel willen weten

8) Weet u welk spelmateriaal bij welke leeftijd en spelniveau past?

Nee, helaas, dat ook niet. En ook dit zou ik wel willen weten

9) Heeft u tijdens uw stages gebruik gemaakt van spelmateriaal anders dan die uit uw eigen medium en welk materiaal was dat? (bijvoorbeeld bordspelen, scheerschuur, blokken, etc.)

Bij jonge kinderen is de scheidslijn tussen knutselen en spelen heel dun. Tijdens mijn stage werd nog wel eens door kinderen gespeeld met beeldende werkstukken, soms werd er verstoppertje of tikkertje gespeeld, soms werden er toneelstukjes gespeeld met beeldende werkstukken of werden er voorstellingen opgevoerd. Maar meestal met beeldend materiaal. Tikkertje of verstoppertje niet. Dat was meer met wat er in de omgeving voor handen was.

Vraag:

10) Hou zou u het vinden als er een lesmodule kwam in de opleiding Creatieve Therapie over de spelontwikkeling van kinderen? Heel goed! Zeker voor studenten die stage lopen met kinderen en/of in de toekomst graag met kinderen willen werken. Nu ik zelf aan het werk ben met jonge kinderen, zou ik willen dat ik hier wat meer kennis over had. Die ben ik nu wel aan het ontwikkelen door regelmatig overleg met een speltherapeut. De observaties in spel is nog wel goed te doen, echter, interventies en theoretische onderbouwing ontbreekt bij mij. Daarvoor ga ik naar mijn collega.

11) Denkt u dat het een toegevoegde waarde kan zijn voor studenten als een lesmodule over spelontwikkeling zou komen op de opleiding Creatieve Therapie? Waarom wel en waarom niet? Zeker! Vooral voor studenten die met kinderen werken en/of willen gaan werken. Spel hoort bij kinderen. Ook als je beeldende therapie met kinderen doet, ontkom je niet aan spel. Het is alleen maar fijn als je hier goed handen en voeten aan kunt geven en enigszins op de hoogte bent van kinderspel en de ontwikkeling daarvan. Dat geeft je als therapeut handvaten voor observatie van spel, het kunnen plaatsen van het spel maar ook belangrijk: interventies die mogelijk zijn in spel. Je hoeft natuurlijk geen speltherapeut te worden, maar enige kennis en vaardigheden hierin zijn verdomd handig!

Tips en opmerkingen:

12) Heeft u nog tips of opmerkingen met betrekking tot het maken van een lesmodule voor studenten aan de opleiding Creatieve Therapie? Houd het overzichtelijk: uit welke onderdelen bestaat de module? Hoe is de opbouw? Wat ga je leren? Hoe ga je dat leren? Wat kun je als de module is afgerond? (competenties), geef duidelijk aan wat het doel is van de module en waarom de module van belang is (in welke context heb je iets aan deze module?)

13) Heeft u nog tips of opmerkingen met betrekking tot het onderwerp spelontwikkeling bij kinderen? Ik heb nu, na de studie, in het werken met kinderen met name behoefte aan tools om interventies te doen in spel en aan vocabulaire om het spel mee te duiden die waarschijnlijk in theorie voorkomt. Voorbeelden uit de praktijk waaruit blijkt hoe medium en spel met elkaar verweven zijn in creatieve therapie met kinderen, kunnen tijdens de studie inzicht geven in situaties zoals je die kunt aantreffen en duidelijk maken hoe je hiermee om kan gaan. Ik bedenk me nu ook ineens dat het wel leuk zou zijn hoe een combinatie tussen je eigen medium en spel elkaar zouden kunnen versterken en dat het ook wel leuk is om eens te kijken naar de overlappingsen tussen je eigen medium en spel. Muziek 'speel' je immers en in het vormgeven of tijdens het vormgeven van werkstukken met beeldend materiaal speel kun je ook spelend bezig zijn.... Wat voor een soort spel is dat dan? Zo kun je je eigen medium nog een in het daglicht van spel bekijken. Lijkt mij erg leuk!

Tot slot even een literatuurtip: ik vind zelf het boek 'Beeldcommunicatie' erg leuk, wat volgens mij voor alle media CT interessant is omdat het ingaat op de communicatie van beeld in de breedste zin van het woord... en spel speelt daarbij een bijzondere rol. Misschien heb je er nog wat aan. En als je de module af hebt dan wil ik hem heel graag lezen!!

Veel succes!!

De Enquête.

Naam: N. Benner

Datum: 15 februari 2012

Opleiding: ct

Medium: drama

Datum afronden opleiding: 2011

Stage plekken:

1) theater klapstuk haarlem

2) alra college krommenie

3) sbo focus haarlem

4)

Huidige baan: actrice

Algemeen:

1) Heeft u bepaalde lessen gemist in uw opleiding, zo ja welke lessen of informatie is dat?
ik had het leuk gevonden als we ook meer les kregen in de andere media. Zodat we breder opgeleid zou zijn en ook aan de slag konden als ct beeldend bijvoorbeeld.

2) Was u tevreden over de studiehandleidingen over de lesmodules van de opleiding?
(Waren deze duidelijk en helder genoeg?)

ja

3) Heeft u tips over de vormgeving van een studiehandleiding? (Wat moet er in?)
misschien meer voorbeelden uit de praktijk van werkende ct'ers.

4) Wat vond u van de mixed media lessen, de lessen waarin studenten van de drie media met elkaar les hadden?

5) Heeft u voorkeur voor theorie lessen, praktijk/methodiek lessen waarin u zelf aan de slag gaat of een combinatie van beide?

Kennis:

6) Ben u op de hoogte hoe spel zich vanaf de geboorte ontwikkelt bij een kind?

ja

7) Weet u welke spel niveaus een 'gezond' kind doorloopt?

ja

8) Weet u welk spelmateriaal bij welke leeftijd en spelniveau past?

ja

9) Heeft u tijdens uw stages gebruik gemaakt van spelmateriaal anders dan die uit uw eigen medium en welk materiaal was dat? (bijvoorbeeld bordspelen, scheerschuur, blokken, etc.)
beeldend materiaal, zoals stickers, schilderspullen, krijt, klei etc.
muziekinstrumenten

Vraag:

10) Hou zou u het vinden als er een lesmodule kwam in de opleiding Creatieve Therapie over de spelontwikkeling van kinderen?
heel goed

11) Denkt u dat het een toegevoegde waarde kan zijn voor studenten als een lesmodule over spelontwikkeling zou komen op de opleiding Creatieve Therapie? Waarom wel en waarom niet? Zeker, Huub Notermans had al een mooi artikel in het CT blad geschreven, dit kan zeker uitgebreid worden.

Tips en opmerkingen:

12) Heeft u nog tips of opmerkingen met betrekking tot het maken van een lesmodule voor studenten aan de opleiding Creatieve Therapie?

Ik denk dat het een waardevolle lesmodule kan zijn, omdat je zo praktijk gericht aan het werk kan.

13) Heeft u nog tips of opmerkingen met betrekking tot het onderwerp spelontwikkeling bij kinderen?

De Enquête.

Naam: R. de Rijke

Datum: 16-02-2012

Opleiding: creatieve thearpie drama

Medium:

Datum afronden opleiding: juni 2011

Stage plekken:

- 1) dr. D herdscheelschool te Utrecht (ZMOK school)
- 2) Het auris College te Utrecht. School voor kinderen met auditieve stoornissen en spraakproblemen.
- 3) De Fjord, Lucertis te Rotterdam/cappelle ad ijsel. Instelling voor kinder –en jeugdpsychiatrie.
- 4) El Buen Pastor. Weeshuis in Peru voor meisjes die in aanraking zijn geweest met prostitutie, maffia en drugs.

Huidige baan: dramadocent op basisscholen in Den Haag

Algemeen:

1) Heeft u bepaalde lessen gemist in uw opleiding, zo ja welke lessen of informatie is dat?
wat ik mij kan herinneren is dat ik de laatste twee jaar het toneelspelen heb gemist. Ook had ik bijvoorbeeld de methodiek lessen al eerder willen hebben. Daardoor leerde ik echt de theorie te koppelen aan de praktijk. ik kreeg pas in de loop van het derde jaar de klik waar ik mee bezig was en wat dramatherapie nou echt is. De eerste jaren vond ik erg algemeen. Ik heb zelf mij gericht op jongeren maar het zou interessant zijn om vakken te kunnen volgen die dieper ingaan op bepaalde stoornissen of doelgroepen. Na de opleiding vind ik dat de kennis pas op basisniveau is ontwikkeld en is het van groot belang om je nog te specificeren. Dit zou van mij al eerder aangeboden mogen worden, zoals in de 3e klas. Nu is het werkgebied zo groot dat ik snap dat dat niet mogelijk is omdat ieder zijn interesse ergens anders ligt, maar ik had er veel aan gehad als ik meer had geweten over de doelgroep waar ik mee aan de slag ging. (borderline, schizofrenie, autisme etc.)

2) Was u tevreden over de studiehandleidingen over de lesmodules van de opleiding?

(Waren deze duidelijk en helder genoeg?)

ik vond de studiehandleidingen niet altijd duidelijk. Ik kan niet meer precies aanduiden over welke vakken dat ging, maar er was vaak verwarring hierover. Dit kwam ook omdat deze pas het jaar voor mij op deze manier waren geïntroduceerd en de kinderziekten er nog uit moesten. Ze zijn daar toen ook mee bezig geweest en ik vermoed dat deze inmiddels zijn bijgesteld.

3) Heeft u tips over de vormgeving van een studiehandleiding? (Wat moet er in?)

geen tips op het moment.

4) Wat vond u van de mixed media lessen, de lessen waarin studenten van de drie media met elkaar les hadden?

Ik vond het leuk om ook de andere media te leren kennen. We konden elkaar aanvullen en vab elkaar leren.

5) Heeft u voorkeur voor theorie lessen, praktijk/methodiek lessen waarin u zelf aan de slag gaat of een combinatie van beide?

Ik heb over het algemeen de voorkeur voor praktijk lessen maar heb ervaren dat het erg leuk was om de theorie in de praktijk te kunnen toepassen. Daarin vond ik de methodieklessen het meest interessant.

Kennis:

6) Ben u op de hoogte hoe spel zich vanaf de geboorte ontwikkelt bij een kind?
ik ben enigszins hiervan op de hoogte.

7) Weet u welke spel niveaus een 'gezond' kind doorloopt?
Ik heb er wel gedachtes bij maar zou het niet precies kunnen duiden.

8) Weet u welk spelmateriaal bij welke leeftijd en spelniveau past?
ik heb voornamelijk gewerkt met jongeren maar weet dit omdat ik kleine neefjes en nichtjes heb maar heb er geen theoretische kennis over.

9) Heeft u tijdens uw stages gebruik gemaakt van spelmateriaal anders dan die uit uw eigen medium en welk materiaal was dat? (bijvoorbeeld bordspelen, scheerschuur, blokken, etc.)
scheerschuur ;-) ??? ik heb bordspelen gebruikt, veel met jenga gewerkt. In het lokaal waren ook blokken aanwezig.

Vraag:

10) Hou zou u het vinden als er een lesmodule kwam in de opleiding Creatieve Therapie over de spelontwikkeling van kinderen?
ik denk dat het interessant kan zijn. Vooral als je in je stages met kinderen werkt en hierdoor ondersteuning krijgt in het maken van de therapieën.

11) Denkt u dat het een toegevoegde waarde kan zijn voor studenten als een lesmodule over spelontwikkeling zou komen op de opleiding Creatieve Therapie? Waarom wel en waarom niet?
Zoals ik hiervoor al zei, denk ik dat het interessant kan zijn. Het is altijd fijn om achtergrond informatie te hebben waarmee je je therapieën kan onderbouwen.

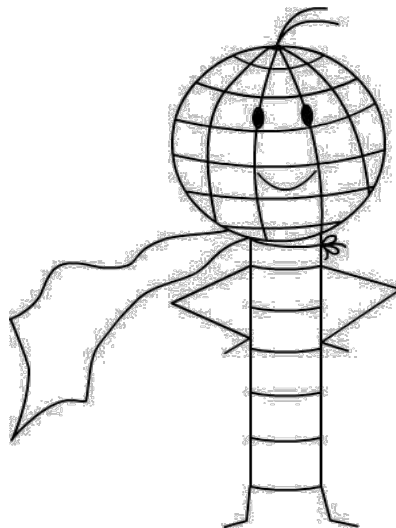
Tips en opmerkingen:

12) Heeft u nog tips of opmerkingen met betrekking tot het maken van een lesmodule voor studenten aan de opleiding Creatieve Therapie?
Ik zou het zo toegankelijk en overzichtelijk maken als mogelijk. Grote lappen tekst kunnen afschrikken. Ondersteuning met illustraties maken het ook toegankelijker.

13) Heeft u nog tips of opmerkingen met betrekking tot het onderwerp spelontwikkeling bij kinderen?
ja. Liselotte van den berkmoortel heeft dit onderwerp volgens mij onderzocht vorige jaar in een groot PO. Ik denk dat je erg veel zou kunnen hebben aan haar onderzoek.

Blok 2.

Plan van Aanpak

Inhoudsopgave Plan van Aanpak.

	Blz.
Inleiding	30
Hoofdstuk 1 Onderwerp	31
Hoofdstuk 2 Productbeschrijving	31
Hoofdstuk 3 Resultaat	32
Hoofdstuk 4 Inhoud van het project	32
Hoofdstuk 5 Doelgroep	34
Hoofdstuk 6 Veld van belanghebbenden	34
Hoofdstuk 7 Adresgroep	34
Hoofdstuk 8 Evaluatiegroep	35
Hoofdstuk 9 Doelen	36
Hoofdstuk 10 Evaluatieprocedure	36
Hoofdstuk 11 Urenverantwoording	37
Hoofdstuk 12 Einddocumentatie	41

Inleiding.

In mijn plan van aanpak beschrijf ik mijn product, welk resultaat ik wil halen, de inhoud van mijn project, voor welke doelgroep het bestemd is, voor welke adresgroep het bestemd is, wie mijn adresgroep en wie mijn evaluatie groep is, de evaluatieprocedure en de urenverantwoording van mijn product. Met het schrijven van het plan van aanpak hoop ik een duidelijke richtlijn te maken voor het ontwikkelen van mijn product.

Veel leesplezier!

Leonie Koster.

Hoofdstuk 1. Onderwerp

Het onderwerp van mijn praktijkproduct is de spelontwikkeling van kinderen die wordt behandeld in een nascholingstraining voor (pas)afgestudeerde creatief therapeuten.

De training zal dus gaan over de spelontwikkeling van kinderen en ik heb hierbij gekozen om in de training zes verschillende ontwikkelingsfasen te behandelen. Waarom ik voor deze fasen heb gekozen beschrijf ik in mijn vooronderzoek met behulp van literatuur.

In verschillende stages die ik heb gelopen voor mijn opleiding als creatief therapeut heb ik gewerkt met kinderen van basisschoolleeftijd. Tijdens deze stages heb ik regelmatig gewerkt met spelmateriaal. Ik merkte dat ik niet altijd precies wist welk materiaal ik kon inzetten wat goed aansloot bij het kind en de mogelijkheden van het kind met een bepaalde leeftijd. Door middel van trial en error kwam ik er dan achter of mijn aanbod aansloot of niet.

In het laatste jaar van mijn opleiding heb ik er voor gekozen de minor 'Spelt Werkt!' te volgen die gaat over spelontwikkeling en spelbegeleiding. Door het volgen van deze minor merkte ik dat ik veel informatie kreeg over de spelontwikkeling die ik goed had kunnen gebruiken in mijn eerdere stages, maar dus ook goed kan gebruiken als ik na mijn afstuderen in het werkveld wil gaan werken.

Uit mijn eigen ervaring en mijn vooronderzoek blijkt dat er geen (vaste) lesmodule of keuzevak op de opleiding is over spelontwikkeling. Wel is er dus de minor die ik gevolgd heb die studenten kunnen kiezen, maar omdat er zo'n groot aanbod aan leuke en interessante minors zijn is het voor de student dus een keuze uit meerdere opties. Wil een student meer weten over spelontwikkeling dan is dus alleen deze minor beschikbaar. Mochten er nog andere minoren zijn die ook aansluiten bij de (andere) interesses van de student dan vallen er sowieso dingen af.

Ook bleek uit mijn vooronderzoek dat er nog geen soortgelijke nascholingstraining bestaat voor creatief therapeuten.

Omdat het aanbod binnen de opleiding Creatieve Therapie aan de Hogeschool Utrecht te Amersfoort zo klein is bedacht ik dat een nascholing over de spelontwikkeling een goede aanvulling kan zijn op de kennis van de (pas)afgestudeerde creatief therapeut.

Hoofdstuk 2. Productbeschrijving

Mijn product wordt dus een nascholingstraining voor (pas)afgestudeerde creatief therapeuten die gaat over de spelontwikkeling van kinderen. Het product zal bestaan uit een handleiding/werkboek voor de deelnemers aan de training en een handleiding voor de persoon die de training geeft. In de trainershandleiding zal al het aanbod voor in de training worden uitgeschreven.

In de nascholingstraining zullen zes verschillende ontwikkelingsstadia van spel aan bod komen. De totale training zal bestaan uit 8 blokken die ongeveer 2,5 uur per blok duren. De training kan worden gegeven verspreid over een aantal(8) weken waarin per week 1 blok (2,5uur) centraal staat of in drie hele dagen waarvan de eerste twee dagen drie blokken(7,5uur) worden behandeld en de laatste dag 2 blokken(5 uur).

In zes van deze blokken zullen dus de verschillende ontwikkelingsstadia van spel worden behandeld, een blok zal de eerste training zijn met daarin de kennismaking met de deelnemers en een algemene uitleg over spel en spelontwikkeling en een vragenlijst met daarin vragen over hun al aanwezige kennis over spelontwikkeling. Het laatste blok zal het afsluitende blok zijn. Hierin zal weer de vragenlijst worden ingevuld en nabesproken zodat men duidelijk ziet wat er geleerd is tijdens de training.

Gedurende de training is het de bedoeling dat niet alleen de spelontwikkeling wordt besproken, maar dat er ook ruimte is om dit met de praktijk van creatieve therapie te koppelen.

Omdat in de spelontwikkeling de drie media van creatieve therapie voorkomen en omdat bij zowel beeldende-, muziek-, als dramatherapieën spel in de therapie gebruikt kan worden is deze nascholing dus bedoeld en geschikt voor alle creatief therapeuten.

Hoofdstuk 3. Resultaat

Het uiteindelijk resultaat dat ik beoog te halen is een nascholingstraining voor (pas) afgestudeerde creatief therapeuten waarin de spelontwikkeling van kinderen wordt behandeld. Het uiteindelijke product zal een handleiding worden voor de deelnemers van de training en een handleiding voor de persoon die de training geeft en een vragenlijst die vooraf en na de training wordt ingevuld om te kijken welke kennis de persoon heeft ten opzichte van spelontwikkeling.

Uiterlijk:

- Een mooie aantrekkelijke vormgeving van de twee handleidingen voor de deelnemers en de persoon (creatief therapeut) die de training geeft.
- Een eigen symbool voor de trainingsmodule ontwerpen.

Inhoud:

- Een duidelijk gestructureerde handleiding met de benodigde informatie voor de deelnemers en een duidelijk overzicht van de training.
- Een duidelijk gestructureerde handleiding met een overzicht van de inhoud van de training voor de persoon (creatief therapeut) die de training gaat geven.
- Een vragenlijst waarvan de uitkomst goed kan weergeven wat de kennis is over spelontwikkeling.
- Acht trainingsblokken waarin elke fase van spelontwikkeling wordt behandeld.
- Theorie die aansluit bij spelontwikkeling en creatieve therapie.
- Kennis en ervaringen vanuit de praktijk kunnen uitwisselen.

Hoofdstuk 4. Inhoud van het project

Het opleidingsprofiel van Creatieve Therapie gaat uit van beroepskwalificaties die in drie segmenten worden verdeeld, die elk een taakgebied voorstellen. In de drie segmenten zijn alle taken opgenomen die behoren tot het kwalificatieniveau van een beginnend beroepsbeoefenaar.

De segmenten zijn kwalitatief gelijkwaardig. Dit geeft uitdrukking aan de visie op het HBO-niveau van de beginnend beroepsbeoefenaar: deze dient voor alle drie taakgebieden even goed toegerust te zijn.

De drie segmenten zijn:

Segment 1

De taken van de beginnende beroepsbeoefenaar als werker: behandeling van cliënten/cliëntsystemen;

Er is een onderscheid gemaakt in subsegmenten, die het verloop van een creatief therapeutisch proces weerspiegelen:

- 1.1 voorbereiden
- 1.2 kennismaken en observeren
- 1.3 diagnosticeren en indiceren
- 1.4 opstellen van een behandelplan
- 1.5 behandelen
- 1.6 afronden en evalueren

Segment 2

De taken van de beginnende beroepsbeoefenaar als medewerker: werken in en vanuit een arbeidsomgeving als collega, teamlid, lid van een multidisciplinair team, samenwerkingspartner, vertegenwoordiger van een instelling.

Segment 3

De taken van de beginnende beroepsbeoefenaar als vertegenwoordiger van de beroepsgroep: werken aan professionaliteit en professionalisering.

In dit segment worden twee subsegmenten onderscheiden:

3.1 het zichzelf ontwikkelen in het beroep. Dit omvat het 'eigen meesterschap':

leervermogen, reflecteren op het eigen handelen en het 'managen' van de eigen loopbaan;

3.2 het bijdragen aan de ontwikkeling van het beroep. Voor een beginnend

beroepsbeoefenaar betekent het dat hij leert om systematisch gegevens te verzamelen en ervaringen van mensen te onderzoeken. Hij leert deze te analyseren en leert de grenzen van het beroep te verkennen en eroverheen te kijken. Ten slotte leert hij in beginsel hoe hij op deze basis kan bijdragen aan de verdere ontwikkeling van het beroep.²⁶

Mijn product richt zich voornamelijk op segment 1 en segment 3.

Segment 1:

Doordat men in mijn nascholing kan leren hoe de spelontwikkeling van kinderen verloopt, welke spelmaterialen er kunnen worden ingezet per spelniveau en hoe deze kennis is toe te passen binnen een therapie kan de kennis die is vergaard tijdens deze nascholing bijdragen aan de behandeling van een cliënt en de keuzes die de therapeut maakt tijdens de behandeling en het opstellen van een behandelplan.

Segment 3:

Een creatief therapeut die mijn nascholing zal gaan volgen ontwikkelt zichzelf verder in het beroep. In de nascholing zal er beroep worden gedaan op het leervermogen van de creatief therapeut en op het reflecteren van eigen handelen. Door het kiezen van deze nascholing kiest de creatief therapeut ervoor zich verder te verdiepen op een bepaald ontwikkelingsgebied en hoe dit toe te passen is binnen het werkveld van creatieve therapie. Dit kan ervoor zorgen dat er andere werkwijzen en werkvormen ontwikkeld kunnen worden en dat draagt dan bij aan de verdere ontwikkeling van het beroep.

Mijn product speelt ook een beetje in op segment 2 omdat bij de nascholing verschillende creatief therapeuten bij elkaar komen. Dit geeft de mogelijkheid om kennis en ervaringen met elkaar te delen als 'collega's'.

Uit mijn vooronderzoek is gebleken dat er nog geen soortgelijke nascholingstraining is op het gebied van spelontwikkeling van kinderen die gericht is op de creatieve therapeut en dat er wel behoefte is bij (pas) afgestudeerde creatief therapeuten om meer informatie hierover te verkrijgen. Meer informatie hierover kunt u vinden in mijn vooronderzoek.

²⁶ Landelijk Opleidingsprofiel Creatieve Therapie, December 1999

Hoofdstuk 5. Doelgroep

De doelgroep van mijn product zou op twee manieren gezien kunnen worden. In mijn product staat de spelontwikkeling van kinderen centraal, je zou dus kunnen zeggen dat de doelgroep kinderen is. Echter is mijn product bedoeld voor (pas) afgestudeerde creatief therapeuten. De creatief therapeuten kunnen tijdens deze nascholings training meer te weten komen over de spelontwikkeling van kinderen en hoe ze dit kunnen toepassen in de praktijk.

Ook is het zo dat deze nascholings training gegeven zou kunnen worden door een creatief therapeut die zich verder ontwikkeld heeft op het gebied van spelontwikkeling en die deze kan koppelen aan de praktijk van creatief therapeuten.

Omdat ik van mening ben dat de doelgroep (pas) afgestudeerde creatief therapeuten meer hebben aan het product en er meer mee te maken hebben dan de kinderen heb ik ervoor gekozen als doelgroep (pas) afgestudeerde creatief therapeuten te nemen. Dit betekent dat in mijn project de doelgroep en de adresgroep een en dezelfde groep zijn.

In de doelgroep vallen (pas) afgestudeerde creatief therapeuten van elk medium die geïnteresseerd zijn in de spelontwikkeling van kinderen. Het is niet een vereiste dat de creatief therapeut ook werkt met kinderen.

Zoals in mijn vooronderzoek te lezen komen er elk jaar gemiddeld zo'n 247 afgestudeerde creatief therapeuten bij die in aanmerking komen voor mijn product.

Hoofdstuk 6. Veld van belanghebbenden

Het veld van belanghebbenden voor mijn product zijn (pas) afgestudeerde creatief therapeuten die zich verder willen verdiepen in de spelontwikkeling van kinderen. Zij kunnen in de nascholing meer te weten komen over deze spelontwikkeling.

De training wordt bij voorkeur gegeven door een creatief therapeut die kennis en ervaring heeft met spelontwikkeling bij kinderen. Ik wil de training zo schrijven dat de trainingsinhoud klaar is en dat de training zo gegeven kan worden door een creatief therapeut die ervaring heeft met spelontwikkeling. De training biedt dus kans voor deze groep om door trainingen te kunnen geven een extra inkomen te kunnen genereren.

Indirect hebben de cliënten van de creatief therapeuten er ook belang bij dat de therapeut op de hoogte is van spelontwikkeling. Zo kan eventueel beter aangesloten worden bij de cliënt en is het misschien mogelijk een snellere succesvolle therapie te volgen.

Hoofdstuk 7. Adresgroep

De adresgroep zijn (pas) afgestudeerde creatief therapeuten van elk medium, muziek, drama of beeldend die hun kennis op het gebied van spelontwikkeling bij kinderen willen vergroten.

Dit kunnen creatief therapeuten zijn die al langere tijd in het werkveld bezig zijn, hierbij maakt het niet uit of ze met kinderen werken of een andere doelgroep, creatief therapeuten die net van de opleiding komen en zich meer willen verdiepen of creatief therapeuten die er een tijdje uit zijn geweest om de een of andere reden en weer verder willen in het vak en dit als 'veilige opstap' kunnen gebruiken om weer vertrouwd te raken met het werkveld.

Ik zal mijn presentatie richten op pas afgestudeerde creatief therapeuten van verschillende media en creatief therapeuten die al langere tijd in het werkveld bezig zijn.

Hoofdstuk 8. Evaluatiegroep

Ik heb mijn evaluatiegroep samengesteld aan de hand van de enquête die ik voor mijn vooronderzoek heb gebruikt en aan de hand van contacten die ik heb opgebouwd tijdens mijn opleiding en stages tijdens de opleiding.

De enquête heb ik gehouden onder mijn adresgroep. Degen die erg positief waren over mijn product en die mij goede en nuttige feedback gaven heb ik gevraagd voor mijn evaluatiegroep. Ik denk dat deze personen mij goede onderbouwde feedback zouden kunnen geven op mijn product.

Deze personen zijn pas afgestudeerde creatief therapeuten. Ik wilde ook een persoon met meer ervaring als creatief therapeut en die verstand heeft van kinderen in mijn evaluatiegroep, die persoon heb ik ook benaderd en deze was ook positief over mijn product idee en wilde graag meewerken.

Ook heb ik ervoor gekozen om personen te vragen die ervaring hebben in de verschillende media van creatief therapie.

Als laatste heb ik ook iemand gevraagd die helemaal niks heeft met creatieve therapie of spelontwikkeling, maar wel verstand heeft van o.a. de vormgeving van producten. Ik heb hiervoor gekozen om zo een andere kijk op mijn product te krijgen. De evaluatie met deze persoon zal voornamelijk gaan over het uiterlijk van het product en de tekstuele inhoud en de opbouw en structuur van de training.

Ik zal de personen die mijn product evalueren persoonlijk bezoeken om mijn product te presenteren. Voorafgaande verstuur ik elke persoon mijn product en het evaluatie formulier toe zodat ze zich al kunnen inlezen. In het persoonlijk contact kan ik dan een korte presentatie geven en ingaan op vragen en opmerkingen.

- M. Heijs. Heeft haar opleiding tot beeldend therapie aan de Hogeschool Utrecht te Amersfoort afgerond in juli 2011 en werkt nu bij de opvoedpoli in Haarlem als beeldend therapeut. Tijdens haar opleiding heeft ze stage gelopen bij Stichting de Vrolijkheid en de Opvoedpoli.

- E. Meijer. Heeft haar opleiding HBO creatieve therapie beeldend bij Middeloo te Amersfoort afgerond in 1981. Van 2011 tot 2012 heeft ze gewerkt bij het NVBT als creatief therapeute, van September 1992 tot op heden is ze werkzaam bij ock het spalier als creatief therapeut en van januari 1982 tot op heden is ze werkzaam bij SBO Focus te Haarlem als creatief therapeut.

- R. de rijke. Heeft haar opleiding tot drama therapie aan de Hogeschool Utrecht te Amersfoort afgerond in juni 2011 en werkt nu als docent drama, Engels en studievvaardigheden op basisscholen in Den Haag.

Tijdens haar opleiding heeft ze stage gelopen bij dr. D herdscheelschool te Utrecht (ZMOK school), Het auris College te Utrecht (School voor kinderen met auditieve stoornissen en spraakproblemen), De Fjord, Lucertis te Rotterdam/cappelle ad ijsel (Instelling voor kinder –en jeugdpsychiatrie) en El Buen Pastor (Weeshuis in Peru voor meisjes die in aanraking zijn geweest met prostitutie, maffia en drugs).

-T. Patist. Is momenteel werkzaam als leidinggevende bij Horeca retail bedrijf Servex. Ruime ervaring in het aansturen van grote groepen werknemers. Breed inzetbaar door ervaring op verschillende werksectoren, o.a. grafisch design en entertainment management.

Hoofdstuk 9. Doelen

Algemene doelen:

- Een handleiding ontwikkelen voor de deelnemers van de nascholing die duidelijk en gestructureerd is.
- Een handleiding ontwikkelen voor de persoon die de nascholing geeft die duidelijk en gestructureerd is.
- Een vragenlijst ontwikkelen die kan aantonen welke kennis er aanwezig is bij de deelnemers van mijn training over spelontwikkeling.

Persoonlijke doelen:

- Op een gestructureerde wijze aan een product kunnen werken.
- Goed onderbouwde keuzes kunnen maken vanuit de literatuur.
- Mijn kennis op gebied van spelontwikkeling vergroten en deze helder en duidelijk over kunnen brengen.

Hoofdstuk 10. Evaluatieprocedure

Ik wil mijn product toetsten aan de hand van een evaluatie formulier. Ik vraag mijn evaluatiegroep dit formulier in te vullen en hoop hiermee genoeg nuttige informatie te verzamelen zodat ik mijn product kan aanpassen waar nodig en zo een meer optimaal product te maken.

Met mijn evaluatiegroep heb ik afgesproken dat ik mijn product naar hen zal opsturen en persoonlijk langs kom om dit nog kort te presenteren en eventuele vragen en onduidelijkheden te bespreken. Ik heb gekozen voor deze manier van evalueren omdat deze in overleg met mijn evaluatiegroep het beste aansloot bij de wensen van deze personen..

Naam:

Datum:

- 1. Wat is uw eerste indruk van de nascholingstraining?*
- 2. Wat vind u van de keuze om de spelniveaus per blok uitgebreid te behandelen?*
- 3. Wat vind u van de vragenlijsten die vooraf en na de training moet worden ingevuld? Geeft deze een goed beeld van de aanwezige kennis van de deelnemer?*
- 4. Wat vind u van de handleiding voor de deelnemers?(Tips/Tops?)*
- 5. Wat vind u van de handleiding voor de persoon die de training gaat geven?(Tips/Tops?)*
- 6. Vind u dat er genoeg aandacht wordt besteed aan het koppelen van de theorie en kennis over spelontwikkeling met creatieve therapie?*
- 7. Denkt u dat een (pas)afgestudeerde creatief therapeut iets aan deze nascholing kan hebben?*
- 8. Wat vind u goed aan deze nascholingstraining?*
- 9. Wat vind u ontbreken aan deze nascholingstraining?*
- 10. Heeft u nog aanvullingen of opmerkingen?*

Hoofdstuk 11. Urenverantwoording

Hieronder vind u een overzicht van de uren die ik denk te spenderen aan het ontwikkelen van mijn product. De fases die worden genoemd in de twee tabel staan voor het volgende:

Fase I A Oriëntatie & Vooronderzoek

Fase I B Plan van Aanpak

Fase II A Uitvoeringsactiviteiten

Fase II B Presentatie

Fase II C Evaluatie

Fase II D Einddocumentatie

<u>Weken</u>	<u>Project fase</u>	<u>Activiteiten</u>	<u>Uren</u>	<u>Contact/Mijlpalen</u>
A/B Sept '11 t/m Jan '12	Fase I A	Brainstorm + gesprekken onderwerp PP Hoorcollege over PO/PP Handleiding doornemen 1 ^e ideeën op papier zetten Literatuurstudie over verschillende ideeën	25 uur 1 uur 1 uur 2 uur <u>10 uur</u> 39 uur	Studiegenoten, vrienden, familie
C1 30 jan t/m 5 feb Week 5	Fase I A	Handleiding lezen Hoorcollege volgen 1 ^e literatuur studie Gesprek medestudent Brainstorm	1 uur 1 uur 3 uur 1 uur <u>4 uur</u> 10 uur	<u>Begin</u> <u>vooronderzoek!</u> Mieke
C2 6 feb t/m 12 feb Week 6	Fase I A	Enquête maken + versturen Consultent mailen 1 ^e resultaten enquête uitwerken Gesprekken klasgenoten Brainstorm	3,5 uur 15 min 45 min 2 uur <u>3 uur</u> 9,5 uur	Oud studenten Consultent Klasgenoten
C3 13 feb t/m 19 feb Week 7	Fase I A	Antwoorden consultant Bronnenstudie 'Vergelijkbare producten' Literatuurstudie Begin verslag vooronderzoek Puntenlijst voor procesverslag	10 min 1,5 uur 3 uur 4 uur <u>1 uur</u> 9,51uur	Consultent
Vakantie 20 feb t/m 26 feb Week 8	Fase I A	Bronnenstudie Verslag Vooronderzoek Bronnenstudie 'Vergelijkbare producten' Bronnenstudie 'doelgroep' Literatuur studie Gesprekken over PP	1 uur 45 min 1,5 uur 2 uur 4 uur <u>4 uur</u> 13,25u	Familie & Vrienden

C4 27 feb t/m 4 mrt Week 9	Fase I A	Rooster maken voor planning/aanpassen Begin lijst adres-,evaluatiegroep Scripties zoeken en lezen Brainstorm Bezoek aan mediatheek Handleiding lezen Uitwerken 'Oefeningen en Tips' Afspraak maken met Consulent	2,5 uur 30 min 5 uur 4 uur 1,5 uur 1 uur 1 uur <u>5 min</u> 15,55u	vriend/medestudent Mediatheek Kees Buurman
C5 5 mrt t/m 11 mrt Week 10	Fase I A	Gesprekken mede student Afspraak met Consulent Verslag Vooronderzoek Literatuurstudie Spelniveaus Brainstorm Evaluatie groep mailen	4 uur 30 min 9,25 uur 1,5 uur 30 min 30 min	Mieke Kees Buurman <u>Begin PvA!</u> Evaluatiegroep
	Fase I B	Plan v Aanpak maken Planning uitwerken	1,5 uur 15 min	
	Fase II A	Eerste Vormgeving Product	<u>1 uur</u> 19 uur	
C6 12 mrt t/m 18 mrt Week 11	Fase I A	Evaluatiegroep mailen Brainstorm Gesprekken mede student Verslag Vooronderzoek Literatuur onderzoek	30 min 1,75 min 2 uur 4,25 uur 1 uur	Evaluatiegroep Mieke
	Fase I B	Verslag Plan van Aanpak Planning maken APA controleren	6,75 uur 1 uur 1 uur	
	Fase II A Fase II D	Vormgeving product Puntenlijst procesverslag	30 min <u>1 uur</u> 19,75 u	
C7 19 mrt t/m 25 mrt Week 12	Fase I A	Gesprekken met student/oud klasgenoot Verslag Vooronderzoek Literatuur onderzoek	2,5 uur 3 uur 5 uur	Mieke, Sarah <u>Plan van Aanpak & Vooronderzoek AF!</u>
	Fase I B	Verslag Plan van Aanpak Planning maken Evaluatiegroep mailen Brainstorm Verslagen nalezen op criteria	7,45 uur 2,5 uur 1 uur 3 uur 1 uur	Evaluatiegroep
	Fase II A	Eerste opzet Trainingsblokken Symbool voor Product maken	1,5 uur <u>2 uur</u> 29,25 u	
C8 26 mrt t/m 1 april	Fase II A	Trainingsblokken 1+2 uitwerken 'Deelnemers' Trainingsblokken 1+2 uitwerken	12 uur	<u>Begin aan Product!</u>

Week 13		'Trainer' Algemeen overzicht trainingsblokken maken	17 uur <u>1,5 uur</u> 30,5uur	
C9 2 april t/m 8 april Week 14	Fase II A	Trainingsblokken 3+4 uitwerken 'Deelnemers' Trainingsblokken 3+4 uitwerken 'Trainer'	12 uur <u>17 uur</u> 29 uur	
D1 9 april t/m 15 april Week 15	Fase II A	Trainingsblokken 5+6 uitwerken 'Deelnemers' Trainingsblokken 5+6 uitwerken 'Trainer'	12 uur <u>17 uur</u> 29 uur	
D2 16 april t/m 22 april Week 16	Fase II A	Trainingsblokken 7+8 uitwerken 'Deelnemers' Trainingsblokken 7+8 uitwerken 'Trainer' Vragenlijst voor deelnemers maken Contact consulent(?)	12 uur 17 uur 2 uur <u>30 min</u> 31,5uur	Kees Buurman
D3 23 april t/m 29 april Week 17	Fase II A Fase II D	Trainingsblokken uitwerken 'Deelnemers' Trainingsblokken uitwerken 'Trainer' Vragenlijst voor deelnemers maken 'Onderbouwend' verslag	12 uur 17 uur 2 uur <u>5 uur</u> 36 uur	
Vakantie 30 april t/m 6 mei Week 18	Fase II A Fase II D	Trainingsblokken uitwerken 'Deelnemers' Trainingsblokken uitwerken 'Trainer' 'Onderbouwend' verslag	17 uur 20 uur <u>3 uur</u> 40 uur	
D4 7 mei t/m 13 mei Week 19	Fase II A Fase II B Fase II C Fase II D	Puntjes op de i zetten Presentatie Product+Evaluatie (2x) Evaluatie uitwerken Product aanpassen Proces verslag	10 uur 3 uur 1,5 uur 10 uur <u>3 uur</u> 27,5uur	Evaluatiegroep <u>Alles Af!</u> <u>Evaluatie!</u>
D5 14 mei t/m 20 mei Week 20	Fase II B Fase II C Fase II D	Presentatie Product +Evaluatie (2x) Evaluatie uitwerken Proces verslag afronden Product Aanpassen Aanbevelingen schrijven Einddocumentatie afwerken en Afronden	10 uur 3 uur 2 uur 2,5 uur 1 uur	<u>Evaluatie!</u> Evaluatiegroep

		Product en einddocumentatie afdrukken en inbinden	15 uur <u>2 uur</u> 35,5uur	
D6 21 mei t/m 27 mei Week 21		Inleveren PO (ook via internet)	<u>1 uur</u> 1uur	<u>PO INLEVEREN!</u>
		<u>Totaal:</u>	<u>424,81</u> <u>uur</u>	

Hoofdstuk 12. Einddocumentatie

Ik zal mijn einddocumentatie uiterlijk in week D6 inleveren op maandag 21 mei 2012.

De einddocumentatie zal bestaan uit meerdere onderdelen.

Een verslag met daarin:

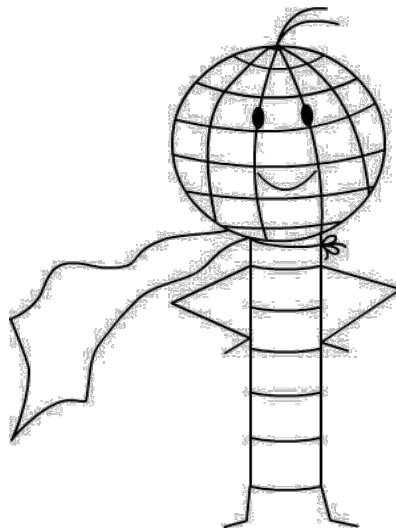
- De oriëntatie
- Het vooronderzoek
- Het plan van aanpak
- Een procesbeschrijving
- Evaluatie
- Conclusie
- Aanbevelingen
- Evt. Bronnenlijst
- Evt. Bijlagen

Het product bestaat uit:

- Een handleiding voor de deelnemers van de nascholingstraining.
 - Een vragenlijst over de aanwezige kennis van spelontwikkeling.
- Een handleiding voor de persoon die de training geeft.

Blok 3.

Evaluatie

Inhoudsopgave Evaluatie.

	Blz.
Inleiding	44
Evaluatieprocedure	45
Resultaat evaluatie en eigen commentaar	45
Product evaluatie	47
Aanbevelingen	48
Procesbeschrijving	49
Conclusie	51
Bijlage 1. Evaluatie M. Heijs	52
Bijlage 2. Evaluatie E. Meijer	55
Bijlage 3. Evaluatie R. De Rijke	57
Bijlage 4. Evaluatie T. Patist	59
Bijlage 5. Onderbouwend verslag	60
Bijlage 6. Fiattering Vooronderzoek en Plan van Aanpak	62

Inleiding

In dit verslag beschrijf ik de gehele evaluatieprocedure van mijn product.

Na het ontwikkelen van mijn product heb ik de handleidingen voorgelegd aan de personen uit mijn evaluatiegroep; M. Heijs, E. Meijer, R. de Rijke en T. Patist. Deze personen hebben hun feedback gegeven op mijn product. Aan de hand van die feedback heb ik mijn product aangepast waar nodig. Ook beschrijf ik mijn aanbevelingen over het product en ik sluit af met een procesverslag van de hele periode dat ik aan het product heb gewerkt.

Ik wens u veel leesplezier.

Vriendelijke groet,

Leonie Koster

Hoofdstuk 1. Evaluatieprocedure.

In overleg met mijn evaluatiegroep heb ik een passende presentatie bedacht om mijn product te presenteren en te evalueren. Eigenlijk gaf iedereen uit de evaluatiegroep aan dat ze graag met me wilde meewerken en mijn product wilden evalueren, maar dat ze maar weinig tijd hadden om dit te doen. Ik heb daarom besloten dat ik niet iedereen bij elkaar wilde laten komen om mijn product persoonlijk te presenteren. Ik heb er voor gekozen om mijn product per mail op te sturen met het evaluatieformulier erbij, deze kunt u lezen in het gedeelte 'Plan van Aanpak, Hoofdstuk 10 Evaluatieprocedure'. Deze personen zouden mijn product doornemen, het evaluatieformulier invullen en weer terugsturen naar mij. Hierbij heb ik de afspraak met iedereen gemaakt dat wanneer er behoefte is aan meer uitleg of toch persoonlijk contact en overleg op prijs wordt gesteld ik langs kom met het product. Zo kon iedereen op zijn eigen tijd mijn product lezen en evalueren.

Hoofdstuk 2. Resultaat evaluatie en eigen commentaar.

M. Heijs:

Toen ik de evaluatie van M. Heijs las had ik echt het gevoel dat ze begreep wat ik wilde met de handleidingen. Ik kreeg feedback die over het algemeen erg positief was en ze zag het nut van de training.

Ik vond het een leuke tip om de deelnemers van tevoren een beetje te activeren op hun kennisgebied omdat je er zo vaak achterkomt dat je misschien toch wel meer wist dan je eigenlijk dacht. Dit herken ik wel van mezelf. Ik heb er voor gekozen dit niet voor het invullen van de vragenlijst te bespreken omdat ik de mensen toch het liefst zelf aan het denken zet. Als deze kennis niet zo paraat is dat ze er zelf mee komen dan wordt deze kennis hoogst waarschijnlijk ook niet gebruikt in de therapie. En juist die parate kennis wil ik checken.

Na het invullen wordt de vragenlijst besproken. Hieruit zal blijken dat de ene persoon meer weet dan de ander over een onderwerp en zo kan het gebeuren dat er wel 'aha' momenten zijn en de deelnemer ontdekt dat hij/zij toch meer wist dan deze dacht.

M. Heijs merkte op dat mijn deelnemers handleiding wat zakelijk overkwam. Ik heb er over nagedacht wat ik hiermee wilde en kon. Ik heb besloten deze toch te laten zoals ik het had. De handleiding is het zakelijke gedeelte van de training en ik wil daar toch duidelijk mee maken dat de training is om wat van te leren. Het speelse effect zullen ze vanzelf meemaken tijdens het volgen van de blokken.

M. Heijs miste een sheet voor het gedeelte waarin we een koppeling maken met creatieve therapie ik ben toen gaan twijfelen of ik deze alsnog in moest voegen. Ook hier bleef ik bij mijn eerste keus om dit niet te doen. Dit gedeelte wordt klassikaal besproken en de invulling hangt af van de deelnemers en de trainer samen. Ik wil dit gedeelte niet voorgekauwd op hun bordje leggen, maar het is de bedoeling dat we samen gaan brainstormen en ideeën uitwisselen.

Als laatste misten M. Heijs de muziek ontwikkeling in de training. In het onderbouwend verslag in bijlage 5 vind u de reden waarom deze niet in de training zit.

E. Meijer:

E. Meijer was positief over mijn product. Ze vond de handleidingen overzichtelijk en duidelijk en er staat goede informatie in.

E. Meijer heeft met een kritische blik naar mijn product gekeken en dat was heel fijn. Ze heeft echt alles nauwkeurig doorgelopen en heeft daarmee een aantal foutjes voor me uit de handleidingen weten te halen. Zo kwam zij er achter dat ik in blok 3 een PowerPoint sheet verkeerd had geplaatst. Verder waren er bij haar veel vragen. Hieruit maakte ik op dat ik niet duidelijk genoeg was in de uitleg over de praktische kant van de training. Dit waren vragen die tijdens een persoonlijke presentatie misschien beter verduidelijkt hadden kunnen worden.

E. Meijer vond dat informatie over de koppeling naar creatieve therapie te summier. Er is wel genoeg

tijd in de training om het hier over te hebben, maar de invulling is nu afhankelijk van de groep. Ik ben het met Elly eens dat de informatie hierover misschien te weinig is. In de trainers handleiding kan nog meer aanvullende informatie hierover komen. Wel vind ik het belangrijk dat juist over dit onderwerp goed gebrainstormd wordt.

E. Meijer merkte op dat het misschien een te grote tijdsinvestering is om deze training te volgen omdat alles zo uitgebreid is. Ik vond dit opmerkelijk omdat de anderen daar geen moeite mee hadden. Ik snapte deze opmerking wel omdat tegenwoordig iedereen het heel druk heeft. Ik heb er over nagedacht over een verkorte versie of een soort workshop versie van mijn training een aanvulling was. Ik kwam tot de conclusie dat dit wel mogelijk is, maar ik vind dat er dan te weinig aandacht wordt besteed aan de verschillende fasen en spelvormen. Als je in vogelvlucht deze ontwikkeling doorloopt weet ik niet of je dan bruikbare informatie in de therapie kan voegen.

R. de Rijke:

R. de Rijke Was heel enthousiast over mijn product en merkte op dat ze deze informatie gemist had in haar opleiding tot drama therapie en ze vond het een erg nuttig product. Fijn vond ik om te lezen dat het haar leuk lijkt om na de opleiding, door het volgen van deze training, in aanraking te komen met andere creatief therapeuten. Dit vind ik ook een belangrijk aspect van de training: het in contact komen en uitwisselen van ervaringen met collega's.

R. de Rijke gaf mij de tip om de theorie in aparte bijlage te stoppen omdat ze het op deze wijze onoverzichtelijk vond, Ik vond dit opmerkelijk om te lezen omdat ik zelf deze manier duidelijker vind. Ik heb haar tip overwogen, maar ik heb besloten om bij mijn eigen indeling te blijven. In deze keuze woog mee dat R. de Rijke niet de uitgeprinte en ingebonden versie van het product heeft gezien, maar heeft deze op haar computer gelezen. In de ingebonden versie wordt het overzicht hopelijk nog duidelijker door tabbladen die ik in de map bijvoeg.

Een andere tip van R. de Rijke was het bijvoegen van een lijst met benodigdheden voor de blokken. Dit vond ik een erg goede tip. In mijn proces van het maken van de handleiding heb ik dit ook overwogen, maar het is me daarna geheel ontschoten en ben ik dit vergeten.

Verder vond R. dat er weinig informatie in de deelnemershandleiding staat. Ze had hier graag meer informatie in willen zien. Dit was een vraagstuk waar ik zelf in het maak proces ook mee zat, maar ik heb bewust gekozen om niet teveel informatie in die handleiding te zetten.

T. Patist:

T. Patist had ik gevraagd vooral op de vormgeving en lay-out te letten en daarbij ook op de spel en taalfouten. Omdat ik weet dat taal en grammatica voor mij erg lastig is vond ik het belangrijk om iemand te vragen die hier op lette. Met de heer T. Patist heb ik wel om de tafel gezeten met een geprinte versie van het product en we zijn zo de handleiding door gaan nemen. Er kwamen inderdaad een aantal taalfouten uit. Deze heb ik daarna aangepast. Verder gaf T. Patist mij een aantal tips over de layout. Zo had ik bij het overzicht van het programma een roostertje gemaakt, maar daar was de indeling van het blokje 'theorie' niet helemaal duidelijk in zijn uren verdeling. Ik heb dit aangepast. Verder miste T. Patist ook de lijst met benodigdheden voor de blokken. Ik toen heb met hem overlegt hoe ik deze het beste in de handleiding kon invoegen.

Verder was T. Patist wel enthousiast over mijn vormgeving en vond deze duidelijk en helder. Met deze feedback was ik erg tevreden omdat ik weet dat T. Patist een kritisch oog heeft en vaak goede punten opmerkt, maar mijn handleiding was blijkbaar al duidelijk en overzichtelijk en dat was ook mijn doel.

T. Patist kon verder geen inhoudelijk feedback geven op het product omdat hij niets met het werkveld van creatieve therapie te maken heeft. Ik heb hem toch gevraagd punten van het evaluatie formulier in te vullen waar hij wel een mening over had. Omdat ik met T. Patist om de tafel heb gezeten en persoonlijk mijn product heb geëvalueerd heb ik besloten niet nog een apart evaluatieformulier voor hem te ontwikkelen met betrekking op de lay-out en vormgeving.

Hoofdstuk 3. Product evaluatie.

Voor het maken van mijn product had ik een aantal doelen en resultaten gesteld. Dit waren zowel persoonlijke als algemene doelstellingen.

Als persoonlijk doel wilde ik op gestructureerde wijze aan een product kunnen werken. Dit is me uiteindelijk redelijk goed gelukt. Ik had hier in het begin veel moeite mee en was met van alles tegelijk bezig, maar uiteindelijk lukte me dit steeds beter. Ik merkte dat ik vooraf wel een tijdsplanning had gemaakt in mijn plan van aanpak, maar al doende bleek dat het handiger was om het anders aan te pakken. De mijnpalen die ik mezelf had gesteld heb ik wel aangehouden en deze bleken een goede houvast.

Een tweede persoonlijk leerdoel was om goed onderbouwde keuzes uit de literatuur te maken. Dit vond ik erg lastig, maar ik ben hier ook redelijk goed in geslaagd. Ik wilde literatuur gebruiken die voor de (pas) afgestudeerde creatief therapeut herkenbaar was (zoals Piaget en Erikson) en hierbij nieuwe literatuur aan toevoegen die ook goed aansluit bij het onderwerp van mijn product en het koppelen aan creatieve therapie.

Als laatste persoonlijk leerdoel had ik het vergroten van mijn kennis op het gebied van spelontwikkeling en deze helder en duidelijk over te kunnen brengen.

Ik ben hier goed in geslaagd vind ik zelf. Ik heb zeker meer nieuwe informatie over spelontwikkeling eigen gemaakt. Ik vind het ook vaak lastig om theorie te koppelen en heb er daarom voor gekozen om in de bijlage van mijn product een overzicht van de verschillende spelontwikkelingsniveaus te plaatsen die ik zelf heb gemaakt. Ik vond het lastig om dit te maken en om deze verschillende niveaus ook goed in de verschillende blokken van de training te plaatsen. Het is namelijk zo dat niet elke fase die de ene psycholoog beschrijft precies overeenkomt met de fases van een andere psycholoog. Ik ben hier uiteindelijk toch goed in geslaagd al zeg ik het zelf en ben daar ook best trots op.

De algemene doelen die ik had gesteld heb ik zeker gehaald. Ik wilde twee handleidingen maken die duidelijk en gestructureerd zijn. Ik vond dit erg belangrijk omdat ik zelf handleidingen vaak nogal vaag vind en niet snap wat er precies bedoeld wordt. Ik merkte tijdens het vormgeven van die handleidingen dat dit nog best moeilijk is, maar het uiteindelijke resultaat mag er wat mij betreft wezen.

Bij de algemene doelen hoorde ook het ontwikkelen van een vragenlijst die duidelijk kon aantonen welke kennis er aanwezig is bij de deelnemers van de training over spelontwikkeling. Dit vond ik ook lastig, maar ook dit is me uiteindelijk gelukt.

Aan het begin van het maken van mijn product heb ik ook het resultaat beschreven wat ik beoogde te halen. Qua uiterlijk wilde ik een mooie aantrekkelijke vormgeving maken van de twee handleidingen en een eigen symbool voor de trainingsmodule ontwerpen. Dit resultaat heb ik gehaald. Het symbool is uiteindelijk mijn Superheld Rammelaar geworden zoals te zien op de eerste pagina van deze einddocumentatie. Dit symbool is ontstaan vanuit de naam die ik ook zelf bedacht heb voor mijn product; Van Rammelaar tot Superheld. Deze naam is gekozen omdat de spelontwikkeling begint bij de sensopatische wereld en hierbij hoort het spelmateriaal rammelaar. Een van de laatste fase in spelontwikkeling is fantasiespel waarin er o.a. een superheld gespeeld kan worden. Ook vind ik deze naam al in zich hebben dat er een groei is van een baby met een rammelaar naar een grote superheld. De naam zegt dus wat over groei (ontwikkeling) en spel.

Het symbool wat ik wilde ontwerpen moest duidelijk maken hoe het in verband staat met deze training, vandaar een rammelaar die een superheld is.

Ook de andere resultaten die ik beoogde te halen heb ik behaald.

Hoofdstuk 4. Aanbevelingen.

Naar aanleiding van de verschillende evaluaties en mijn eigen bevindingen heb ik een aantal aanbevelingen kunnen opstellen:

- Mijn product is een training die op papier is gezet, maar deze is nog niet in de praktijk uitgevoerd. Om te testen of deze training ook zo verloopt als bedacht. Bijvoorbeeld: duren de blokken wel ongeveer 2,5 uur of hebben we langer of minder lang de tijd nodig? Zijn de handleidingen in de praktijk ook makkelijk in gebruik?

Als deze training uitgevoerd en daarna geëvalueerd is met de trainer en de deelnemers dan kan beter gesteld worden of de training ook zo loopt als bedacht is.

- In de handleidingen zouden meer spelvormen kunnen staan bij elk spelniveau om een beter zicht te krijgen op welke spelactiviteiten er allemaal gedaan kunnen worden. Als ik de training zou geven zou ik dit wel ter sprake brengen tijdens het theorie gedeelte, maar deze informatie ontbreekt nog in de handleiding.

- In de handleiding van de trainer kan meer informatie over de koppeling naar creatieve therapie gevoegd kunnen worden. Uit de evaluatie blijkt dat hier toch meer vraag naar is en het zou een houvast voor de trainer kunnen zijn om het gesprek en de brainstorm hierover op gang te brengen.

Hoofdstuk 5. Procesbeschrijving.

Fase 1. Oriëntatie

In de stages die ik heb gelopen de afgelopen vijf jaar van deze studie heb ik voor het grotendeel gekozen om met de doelgroep kinderen te werken. Kinderen vind ik van jongs af aan al een interessante doelgroep omdat kinderen nog zo jong en onbezonnen zijn, maar ook omdat je kinderen nog heel goed kan vormen. Volwassenen en vooral bejaarden zijn moeilijk nog te vormen en op andere gedragspatronen te brengen.

Gedurende mijn stages met kinderen merkte ik dat mijn interesse ook erg lag bij het spel van kinderen. Spel is immers de voorganger van mijn medium, drama. Ik merkte in mijn stages dat ik vaak met spel bezig was naast het medium drama. Echter merkte ik dat ik hier nog weinig kennis over had. In de opleiding kreeg ik niet de informatie die ik hierover wilde weten. Wat zijn nou de spelfases die een kind doorloopt bijvoorbeeld? De minor die ik koos in mijn vierde jaar ging hier wel verder op in. Ik merkte gedurende deze minor dat er steeds meer dingen op zijn plek vielen bij mij. Ik merkte dat literatuur uit mijn eigen studie voor mij nu makkelijker plaatsbaar waren dan voorheen door de kennis over spelontwikkeling.

Door de kennis die ik had vergaard in deze minor vroeg ik mij af waarom niet elke creatief therapeut hier meer over leert en dan voornamelijk de creatief therapeut die met kinderen werkt. Ik ben zelf van mening dat spel en drama in creatieve therapie nauw met elkaar zijn verbonden en dat door een combinatie van deze beide er beter aangesloten kan worden bij de kinderen die in therapie komen. Deze overtuiging maakte dat ik een module wilde schrijven voor de (pas) afgestudeerde creatieve therapeut over spelontwikkeling. Eigenlijk zag ik deze module liever al in de opleiding terug komen, maar door een module te schrijven voor alle creatief therapeuten maak ik mijn bereik groter.

Fase 2. Het vooronderzoek

Tijdens mijn vooronderzoek merkte ik al meteen wat ook alweer mijn zwakke punt is, namelijk het gestructureerd te werk gaan. Ik had een plan met veel losse ideeën, maar wist hier nog totaal geen richting aan te geven. Ik deed een beetje alles door elkaar en er zat geen duidelijke lijn en doel in mijn manier van werken. Ik merkte ook dat het me tegenstond om dit vooronderzoek en plan van aanpak te schrijven omdat het naar mijn gevoel me van mijn werk afhield. Ik wilde meteen aan de slag met mijn product vormgeven en niet eerst die verslagen maken.

Tijdens deze fase ben ik gaan praten met mijn consulent en heb zelf de handleiding weer goed doorgenomen en gesproken met mijn mede student. Deze gesprekken maakte dat ik een beter overzicht had van wat ik moest doen.

De belangrijkste zin tijdens deze fase was de zin die mijn consulent tegen mij zei;

‘Het zou mooi zijn als je over ongeveer twee weken je vooronderzoek en plan van aanpak af hebt.’

Deze zin gaf mij een duidelijke richtlijn en vooral deadline. Ik ging voor die twee weken ook al moest ik nog zoveel doen en zag ik mezelf dat niet halen.

Fase 3. Plan van aanpak

Na het stellen van die deadline ben ik als een gek aan de gang gegaan. Eerder had ik het gevoel te zweven tussen al mijn ideeën en mogelijkheden die er waren. Nu ging ik doelgerichter aan de slag. In deze fase kwam ik echt in strijd met mijn zwakke plek, het gestructureerd werken. Ik moest een tijdsplanning maken en precies uitzoeken welke activiteiten ik moest doen en wanneer ik dat dan moest doen. Dit heeft me veel moeite gekost, meer dan ik van tevoren al dacht, maar het is me gelukt. Sterker nog het lukte me zelfs het vooronderzoek en plan van aanpak in die twee weken af te krijgen. Hier was ik best wel heel erg trots op.

Bij deze fase kwam ik ook in gevecht met een andere zwakke plek van mij, namelijk het benaderen van andere mensen en het met hen over mijn idee te hebben en te vragen of ze mijn product wilden beoordelen. Ik ben namelijk iemand die het liefst een verslag tikt zonder dat iemand ook maar een woordje meeleest, het inlevert en er eigenlijk niks meer over wil horen behalve dan of ik een voldoende heb of niet. Ik vind het moeilijk om feedback van anderen te krijgen omdat ik dat al snel

voel als een persoonlijke aanval of falen van mezelf als iemand een op of aanmerking heeft. Ik was daarom ook trots op mezelf dat ik mezelf achter mijn broek zat en mensen benaderde met mijn idee en vroeg of ze me wilde evalueren.

Fase 4. Uitvoering

Nu kwam dan de fase waar ik zolang naar uitkeek, het maken van mijn product. Echter liep ik hierin meteen vast door mijn eigen valkuil. Ik voelde geen deadline meer want ik had nog twee maanden om mijn product af te krijgen. Ik merkte hierdoor dat ik weer ging zwemmen in mijn ideeën en de mogelijkheden. Dit was al minder dan normaal omdat ik wel de richtlijnen had vanuit mijn vooronderzoek en plan van aanpak, maar ik merkte dat ik daar meer aandacht aan had kunnen besteden. Ik had wel duidelijke verslagen gemaakt en keuze onderbouwt, maar was dat wel wat ik wilde en waarom had ik niet net die andere richting gekozen? Deze twijfels kwamen door het feit dat ik me wel oriënteer, maar ik me meer kan verdiepen in sommige zaken om meer zekerheid te hebben over de keuzes die ik daarna maak. Waarom had ik namelijk ook alweer voor Piaget en Erikson en Vermeer/Scholten et al. gekozen?

Ik besloot toch gewoon mijn eerder ingeslagen weg te vervolgen omdat ik zo nog twee jaar door kon blijven twijfelen. Ik ging hierdoor steeds meer achter mijn product staan en vond het steeds leuker om aan mijn product te werken. Ik kwam zelfs voor op schema te liggen met mijn activiteiten.

Naar het afronden van mijn product toe merkte ik echter dat mijn product zijn vaste vorm aan ging nemen, maar mijn twijfels weer steeds groter werden. 'Doe ik het wel goed, is dit wel de bedoeling?' Ik voelde de evaluatie naderen en dat maakte me heel onzeker. Op een gegeven moment heb ik daarom besloten mijn product af te ronden en er vrede mee te hebben en niet eindeloos te blijven verbeteren. Dit was spannend maar voelde als een goede stap.

Fase 5. Presentatie

In eerste instantie was ik van plan aan iedereen te vragen een dagdeel bij elkaar te komen zodat ik persoonlijk mijn product kon presenteren, maar in een eerder fase, bij het benaderen van mijn evaluatiegroep, bleek al snel dat dit niet mogelijk was. Dit was vanwege tijdgebrek bij de personen die mijn product evalueerden en vanwege het feit dat al deze personen in andere steden verspreid door het land wonen. Er was geen animo voor dit voorstel dus ik heb daarbij mijn presentatie aangepast aan de wensen van de groep.

Achteraf gezien bleken hier voordelen en nadelen aan te zitten. Bij deze manier van presenteren bleek dat iedereen goed lette op zinsopbouw, type fouten en opmaak van mijn product. Dit is voor mij erg belangrijk om op gewezen te worden omdat ik hier zelf vaak moeite mee heb.

Een nadeel van deze wijze van presenteren vond ik dat ik niet direct en precies kon uitleggen hoe de handleiding precies bedoeld was. Ik had zo duidelijk mogelijk proberen uit te leggen hoe de handleiding er in gedrukte vorm uit zou zien, maar blijkbaar lezen mensen daar dan toch overheen of begrijpen dat dan verkeerd en gaven me soms tips over de vormgeving terwijl dat al de bedoeling was.

Fase 6. Evaluatie

De evaluatie vond ik nog best spannend. Ik had mijn product naar iedereen verzonden en nu was het afwachten. Twee mensen waren vrij snel met hun evaluatie terug sturen de andere twee deden er langer over en dat baarde me een beetje zorgen. Zouden ze het wel op tijd terugsturen? Ik heb een herinneringsmail gestuurd en dit bleek te helpen. Uiteindelijk had ik alle feedback op tijd terug. Ik vond het leuk om de evaluaties te lezen. Veelal werd er positief op mijn product gereageerd, maar er waren ook kritische noten. Dit vond ik fijn omdat me dat scherp hield over mijn over mijn ideeën en bedoelingen met mijn product. Naar aanleiding van de evaluatie heb ik een aantal dingen in de handleidingen aangepast en toen was mijn product af. Wat een heerlijk gevoel was dat!

Nu het af is en ik terugkijk op het hele proces ben ik blij met het eindresultaat.

Hoofdstuk 6. Conclusie.

Van te voren leek het me leuk een product te maken wat ik helemaal naar mijn eigen hand kon zetten. Ik ging daarom met enthousiasme aan de slag. Al snel bleek dat dit toch moeilijk was dan ik had gedacht en gehoopt. Vooral het zo gestructureerd werken en verantwoorde keuzes maken vond ik erg lastig. Ondanks dat ik hier soms veel moeite mee had is het me gelukt om serieus en gestructureerd aan mijn product te werken.

Ik ben enorm uitgedaagd in mijn kunnen en zag soms erg op tegen de dingen die ik moest doen voor dit product, maar ik ben de uitdagingen toch aangegaan en daar ben ik best trots op.

Het was fijn dat ik mijn product voorlegde aan mijn evaluatiegroep en dat zij er ook wat in zagen. De feedback was over het algemeen goed met een aantal kritische noten. Mede dankzij deze kritische noten heb ik mijn product nog beter kunnen verfijnen en dit heeft meegeholpen in het eindresultaat.

Ik ben heel erg tevreden met het uiteindelijke eindresultaat. Naar mijn idee zijn de handleidingen duidelijk en overzichtelijk geworden en is het een goed instrument om mee aan de slag te kunnen gaan.

Ik hoop dat dit product ook echt gebruikt gaat worden en dat de deelnemers en de trainers er net zo enthousiast over zijn als ik.

Met dit product hoop ik een steentje bij de dragen aan de professionalisering van creatieve therapie op het gebied van spelontwikkeling en de inzetbaarheid van spel binnen de creatieve therapie.

Bijlage 1. Evaluatie M. Heijs

Product: Van Rammelaar tot Superheld, Nascholingstraining.

Naam: Mara Heijs

Datum: 12 mei 2012

Afgestudeerd: juli 2011

Beroep: Beeldend therapeut bij de opvoedpoli in Haarlem

1. Wat is uw eerste indruk van de nascholingstraining?

Het is lekker concreet en overzichtelijk. Het is meteen duidelijk wat je gaat leren en wanneer.

2. Wat vindt u van de keuze om de spelniveaus per blok uitgebreid te behandelen?

Door de spelniveaus per blok te behandelen, geef je meteen heel duidelijk aan welk spel bij welk leeftijdsniveau te verwachten is. Je neemt de deelnemers als het ware per fase mee in de spelontwikkeling van een kind. Dit zorgt er denk ik voor dat deelnemers niet alleen in theoretisch opzicht mee krijgen welke fasen er zijn, maar de fasen ook zelf ervaren in de nascholing.

3. Wat vindt u van de vragenlijsten die vooraf en na de training moet worden ingevuld? Geeft deze een goed beeld van de aanwezige kennis van de deelnemer?

Ja, de vragen komen goed overeen met de inhoud van de nascholing. Dat geeft dat een goed beeld over de al aanwezige kennis van de deelnemers op de gebieden die in de nascholing aan de orde zullen komen. Even een gedachte: misschien is het wel goed om van te voren de kennis van deelnemers een beetje te activeren. Mensen kunnen vanuit het niets misschien niet zo snel op de dingen komen die ze al weten, terwijl – als je de kennis even aanwakkert met een korte gezamenlijke brainstorm – hun kennis over spel weer wat geactiveerd wordt, waardoor ze misschien meer blijken te weten dan ze dachten.

4. Wat vindt u van de handleiding voor de deelnemers?(Tips/Tops?)

Goed dat je ook de algemene ontwikkeling van kinderen meeneemt in ieder blok. Dat biedt een beetje context waarin het spel plaatsvindt. Fijn dat er ook filmpjes bij zitten. Filmpjes geven vaak erg goed weer hoe spel er uit ziet en het helpt een creatief therapeut denk ik ook bij het signaleren en observeren van het soort spel. Dat je per blok ongeveer dezelfde opbouw aanhoudt van: 'Algemene ontwikkeling', 'Spelontwikkeling', 'Spelmateriaal' en 'Filmpjes' geeft structuur en houvast voor de kennis die de deelnemers gaan opdoen. En fijn dat er een stuk 'zelf ervaren' in zit. Dat de deelnemers zelf gaan spelen. Dit is volgens mij zowel goed omdat het de deelnemers zelf de ervaring meegeeft in het spel, maar ook omdat de deelnemers hiermee oefenen in het zelf spelen binnen een bepaalde fase van spelontwikkeling, waardoor de deelnemer straks in staat is om ook in het medium goed aan te kunnen sluiten in het spel van een cliënt. De interventies die een deelnemer doet in een therapie, zijn dan beter afgestemd op de spelontwikkeling van het kind, of in ieder geval bewuster ingezet.

Kritische noten: Het viel me wel op, in het doornemen van je handleiding voor deelnemers, dat het stukje 'Koppeling CT' wel aangegeven staat in het overzicht en tijdsschema van de les, maar geen PowerPoint sheet heeft. Is dat met een reden? Ik kan me voorstellen dat je de koppeling naar CT in gesprek met de deelnemers samen vormgeeft, waardoor het geen sheet nodig heeft. Aan de andere kant kan ik me voorstellen dat je zelf ook ideeën hebt over de koppeling naar CT die de moeite waard zijn om te delen met de deelnemers van de nascholing. Nog een ander puntje: De vormgeving komt nog wat zakelijk op mij over voor een nascholing die over spel gaat.... Nu is de nascholing natuurlijk bedoeld voor volwassenen maar ik vermoed dat de nascholing en speelser aan toe zal gaan dan dat deze handleiding voor indruk wekt qua vormgeving.

5. Wat vindt u van de handleiding voor de persoon die de training gaat geven?(Tips/Tops?)

Ja! Kijk! In de opdrachten die worden beschreven in deze handleiding, komt heel duidelijk het speelse karakter naar voren. En nu zie ik ook meteen hoe de koppeling naar CT er ongeveer uit zal zien.

Deze handleiding is wederom heel duidelijk met een vaste structuur. Het is ook prettig dat je de spelontwikkeling ook in kaart brengt aan de hand van steeds vier dezelfde personen: Erikson, Piaget, Vermeer/Scholten en Amelsvoort. Want waarschijnlijk kun je nog wel honderd personen vinden die wat hebben geschreven over spelontwikkeling, maar dit bakken je mooi af waardoor de informatie ook behapbaar blijft. Krijgen de deelnemers de theoretische tekst ook mee om nog eens na te lezen ofzo? Zou ik wel fijn vinden als deelnemer en je hebt het ook als apart onderdeel in deze handleiding zitten dus het zou ook nog eens goed kunnen maar ik weet niet dat je intentie is.

6. Vindt u dat er genoeg aandacht wordt besteed aan het koppelen van de theorie en kennis over spelontwikkeling met creatieve therapie?

Wat ik al eerder aangaf: ik mis de 'Koppeling naar CT sheet'. Daardoor is dit punt in de Handleiding van deelnemers minder zichtbaar. Maar als ik kijk naar de tijd die je er voor uittrekt per les, dan vindt ik dat voldoende tijd om een goede koppeling te maken en om inderdaad eventueel een casus te bespreken. Bovendien staat in je handleiding voor trainers wel welke vragen startpunt kunnen zijn voor discussie. Als beeldend therapeut vindt ik het leuk om te lezen dat er eigenlijk al hier en daar een koppeling wordt gemaakt naar het beeldende medium. Dat is misschien omdat tekenen en knutselen ook onderdeel zijn van spel. Ik zie hierin alleen niet muziek naar voren komen. Alhoewel... rammelen met een rammelaar, trommelen op een pan met een houten lepel... misschien ook wel. Alleen benoem je in het theoriegedeelte hier en daar heel expliciet 'Ontwikkeling beeldend'. En niet 'Ontwikkeling muziek' of 'Auditieve ontwikkeling' of iets dergelijks. Komt dat misschien omdat hier vanuit de theorieën over spelontwikkeling niet expliciet aandacht aan wordt besteed? Het is me wel ontzettend duidelijk geworden – nu al!- hoe ik de spelontwikkeling van kinderen in kan zetten in beeldende therapie. En dat is toch je doel! Dus het koppelen naar CT is in ieder geval erg goed te doen.

7. Denkt u dat een (pas)afgestudeerde creatief therapeut iets aan deze nascholing kan hebben?

Zeker! Ik werk nu met kinderen en dan ontkom je gewoon niet aan spel, ook niet als beeldend therapeut. Als kinderen zelf een kasteel maken met ridders, dan wordt daar uiteraard ook mee gespeeld. In dat soort situaties voelde ik dat ik toch te weinig kennis had van spel bij kinderen. Nu heb ik gelukkig een speltherapeut als collega die mij hierin kan ondersteunen en ik steun haar weer in de beeldende aspecten van speltherapie, maar deze basiskennis is meer dan welkom! Het maakt dat je het spel beter kunt plaatsten en interventies in het spel beter kunt afstemmen op de fase waar het kind zich in bevindt.

8. Wat vindt u goed aan deze nascholingstraining?

Het schept een heel duidelijk en overzichtelijk beeld van spelontwikkeling bij kinderen die volgens mij goed toe te passen is in creatieve therapie. De informatie die aangeboden wordt is goed afgebakend en behapbaar gehouden. Er wordt aangesloten bij verschillende leerstijlen doordat de informatie wordt aangeboden in theorie (lezen, horen) in videomateriaal (zien) en in spelen (doen/ervaren) De opbouw van de nascholing is goed gestructureerd en opgedeeld in fasen, waardoor dit een stevig kader biedt waarin alle informatie een plaats kan krijgen. Het overzicht (bijlage 2) is een duidelijk voorbeeld van dit kader.

9. Wat vindt u ontbreken aan deze nascholingstraining?

Zoals eerder genoemd: de 'Koppeling naar CT-sheet' en dat de muziek-tak nog wat ontbreekt voor mijn gevoel.

10. Heeft u nog aanvullingen of opmerkingen?

Al met al een ontzettend bruikbare, leerzame, goede nascholing!

Bijlage 2. Evaluatie E. Meijer

Product: Van Rammelaar tot Superheld, Nascholingstraining.

Naam Elly Meijer

Datum: 13 mei 2012

Afgestudeerd: 1981

Beroep: Beeldend therapeut SBO Focus en ock het spalier te Haarlem

1. Wat is uw eerste indruk van de nascholingstraining?

Wat een werk heb je verricht. Indrukwekkend qua opzet en inhoud. Het is heel overzichtelijk en duidelijk en gestructureerd qua opzet.

2. Wat vind u van de keuze om de spelniveaus per blok uitgebreid te behandelen?

Hierdoor kun je wel zeer specifiek bij de theorie stilstaan en deze ook mooi koppelen aan de praktijk. Het is duidelijk maar soms zijn er ook wel herhalingen. Het is uitgebreid weergegeven maar soms bijna té. Daarnaast vraag ik me trouwens af waarom je Erikson af en toe wel noemt maar niet consequent en ook niet verwerkt in het overzicht.

In het geheel is het leuk om te lezen en overzichtelijk en interessant qua inhoud.

Ik vind de filmpjes een leuke toevoeging als illustratie. Wel jammer dat er veel verschillende geluidsniveaus zijn.

3. Wat vind u van de vragenlijsten die vooraf en na de training moet worden ingevuld? Geef deze een goed beeld van de aanwezige kennis van de deelnemer?

Ja, maar ik ben wel benieuwd of deelnemers zo "out of the blue" deze gegevens kunnen opsommen bij de start van training. Na de training is het wel een mooie manier om te kijken wat men heeft opgeslagen.

4. Wat vind u van de handleiding voor de deelnemers?(Tips/Tops?)

Ziet er duidelijk, overzichtelijk en prima uit. Geeft summier aan wat er gaat gebeuren.

Strakke en terugkerende vormgeving.

Krijgen ze de gehele handleiding in 1 keer en vooraf aan de training of pas op de training zelf?

Zien ze de vragenlijst al thuis want dan kunnen ze zich er al op voorbereiden. Is het ook de bedoeling dat ze zich al voorbereiden qua inhoud op wat ze al weten?

Is het de bedoeling dat ze al van te voren zelf de filmpjes gaan kijken?

5. Wat vind u van de handleiding voor de persoon die de training gaat geven?(Tips/Tops?)

Erg uitgebreid en je moet wel even de tijd nemen om je voor te bereiden en alles door te lezen.

Geeft wel houvast en een soort leidraad.

Is het de bedoeling dat ze deze strak volgen of is er ruimte om eigen invullingen of aanvullingen te geven?

6. Vind u dat er genoeg aandacht wordt besteed aan het koppelen van de theorie en kennis over spelontwikkeling met creatieve therapie?

Dat vind ik niet zo duidelijk want dit krijgt vooral invulling via de zelf in te brengen casussen en discussie naar aanleiding van de koppeling tussen de theorie en de praktijk. Dus erg afhankelijk van de groep. Wel lijkt mij dit een erg interessant onderdeel van de training. Goed dat hier wel redelijk wat tijd voor ingebed zit.

Dat wat er wel vermeld wordt, vind ik wel summier.

7. Denkt u dat een (pas)afgestudeerde creatief therapeut iets aan deze nascholing kan hebben?

Ik weet niet precies wat creatief therapeuten op dit moment aan theorie over de spelontwikkeling krijgen. Het feit dat jij zoveel gemist lijkt te hebben, lijkt me een goede maatstaf en dan is dit vast een welkome aanvulling. Wel is het misschien een grote tijdsinvestering doordat het zo uitgebreid behandeld wordt.

8. Wat vindt u goed aan deze nascholingstraining?

Het is een gestructureerde en overzichtelijke indeling en mensen kunnen duidelijk een keuze maken of ze iets aan deze nascholing hebben en hier aan mee willen doen als ze dit van tevoren ook horen. De blokken zijn leuk afwisselend opgezet qua passief en actief deelnemen. Ruimte om de theorie naar de praktijk te koppelen lijkt me interessant en van meerwaarde. Ik zou me voor kunnen stellen dat dit zelfs nog meer nadruk zou mogen krijgen.

9. Wat vindt u ontbreken aan deze nascholingstraining?

Er schiet mij nu niets te binnen.

10. Heeft u nog aanvullingen of opmerkingen?

Bijlage 3. Evaluatie R. de Rijke

Product: Van Rammelaar tot Superheld, Nascholingstraining.

Naam: Rosa de Rijke

Datum: 04-05-2012

Afgestudeerd: juni 2011

Beroep: freelance dramadocent op scholen in achterstandswijken

1. Wat is uw eerste indruk van de nascholingstraining?

Mijn eerste indruk is goed. Ik heb dit zeker zelf ook erg gemist in de opleiding en zou hier veel van kunnen opsteken. Het lijkt mij ook leuk om na de opleiding nog ervaringen te kunnen uitwisselen met creatief therapeuten.

2. Wat vindt u van de keuze om de spelniveaus per blok uitgebreid te behandelen?

Ik vind dat een goede keuze. Het houdt het overzichtelijk en zo kan je je echt verdiepen per leeftijdsfase. Hierdoor lijkt het mij ook makkelijker om dingen te onthouden i.p.v. als je alles door elkaar behandelt.

3. Wat vindt u van de vragenlijsten die vooraf en na de training moet worden ingevuld? Geef deze een goed beeld van de aanwezige kennis van de deelnemer?

Ik denk dat er meer uit te halen is aangezien de eerste vragen zeer afgekaderd zijn. Er zou bijvoorbeeld een open vraag in kunnen staan waarin mij letterlijk gevraagd wordt wat ik weet van spelontwikkeling bij kinderen en wie daarin belangrijke mensen zijn geweest. De eerste vraag is hoe spel kan worden gedefinieerd. Terwijl je in de handleiding van de trainer zelf zegt dat het bijna niet te definiëren is. Dan lijkt dit mij een lastige vraag om te beantwoorden voor de deelnemer.

4. Wat vindt u van de handleiding voor de deelnemers?(Tips/Tops?)

Ik vind de handleiding overzichtelijk en duidelijk in opzet.

Ik vind het wel wat karig qua informatie. Bij een aantal blokken is alleen de standaard opzet van de training gegeven. Ik zou als deelnemer graag wat meer informatie willen hebben over wat er in de training gaat gebeuren.

Ook zou ik de belangrijkste theorie die wel in de handleiding voor de trainer staat, in de handleiding van de deelnemer willen zien. Overzichtelijk geordend per leeftijdsfase.

Handig dat de powerpoint erbij staat en er ruimte is om aantekeningen te maken.

5. Wat vindt u van de handleiding voor de persoon die de training gaat geven?(Tips/Tops?)

Het is een zeer uitgebreide handleiding. Erg veel nuttige informatie waardoor echt duidelijk wordt welk spel je kunt gebruiken in welke leeftijdsfase! Goed gedaan!

*Ik denk wel dat het voor de trainer zo veel informatie kan zijn dat het moeilijk te ordenen is. Hoe de handleiding is opgebouwd gaf voor mij nog wel wat verwarring. Het zou helpen als er iets meer met de lettertype, cursief, **bold** en hoofdstukken wordt gespeeld.*

De opdrachten voor de trainer lijken mij overzichtelijker als ze in stappen staan i.p.v. in een verhaal geschreven.

Ik vind de inhoud zeer goed, alleen de lay out zou nog overzichtelijker kunnen.

6. Vindt u dat er genoeg aandacht wordt besteed aan het koppelen van de theorie en kennis over spelontwikkeling met creatieve therapie?

In elk hoofdstuk wordt er een koppeling gemaakt naar CT en daarin vind ik goede opdrachten staan waardoor de theorie weer gekoppeld kan worden aan de praktijk. Ik denk dat ik daar als deelnemer veel behoefte aan zou hebben. Ik had nog wel meer spelopdrachten uitgeschreven willen zien als voorbeelden voor de therapeut maar ik denk dat die tijdens de training vanzelf naar boven komen tijdens de opdrachten.

7. Denkt u dat een (pas)afgestudeerde creatief therapeut iets aan deze nascholing kan hebben?

Als pas afgestudeerde creatief therapeut zou ik zeker iets kunnen hebben aan deze nascholing. Ik denk dat studenten in opleiding al iets zouden kunnen hebben aan deze nascholing. Doordat we niet specifiek deze informatie krijgen op de opleiding en toch stages moeten lopen, had ik graag deze informatie gehad. Als iemand deze training zou geven, zou ik het erg leuk vinden om daaraan deel te nemen.

8. Wat vindt u goed aan deze nascholingstraining?

Ik vind het onderwerp sowieso erg goed omdat ik dit zelf heb gemist tijdens mijn opleiding. De informatie is zorgvuldig uitgezocht en goed gekoppeld aan de leeftijdsfasen van het kind.

9. Wat vindt u ontbreken aan deze nascholingstraining?

Ik had wel wat meer duidelijke leeftijdsgerelateerde spelopdrachten uitgewerkt willen zien die de therapeut kan inzetten tijdens de therapieën. Het blijft nu gefocust op de theorie, wat ook erg interessant is maar het feit blijft dat het achtergrond informatie is en de therapeut die kennis in de praktijk moet zien in te zetten.

Verder heb ik al eerder aangegeven dat het lay-out technisch nog duidelijker kan.

10. Heeft u nog aanvullingen of opmerkingen?

Ik denk dat dit product zeker een aanvulling kan zijn voor de creatief therapeut. Zo interessant om de theorieën gebundeld te hebben en deze kennis te kunnen gebruiken in de praktijk. Goed werk en ga zo door!

Bijlage 4. Evaluatie T. Patist

Product: Van Rammelaar tot Superheld, Nascholingstraining.

Naam: Tom Patist

Datum: 09-05-2012

Beroep: Leidinggevende Horeca retail Servex

1. Wat is uw eerste indruk van de nascholingstraining?

*Beknopt in de opdrachten wat duidelijkheid geeft en veel ruimte voor eigen sturing.
Ondersteunend door voldoende theorie.*

2. Wat vindt u van de keuze om de spelniveaus per blok uitgebreid te behandelen?

Logische en verstandig.

3. Wat vindt u van de vragenlijsten die vooraf en na de training moet worden ingevuld? Geeft deze een goed beeld van de aanwezige kennis van de deelnemer?

4. Wat vindt u van de handleiding voor de deelnemers?(Tips/Tops?)

5. Wat vindt u van de handleiding voor de persoon die de training gaat geven?(Tips/Tops?)

6. Vindt u dat er genoeg aandacht wordt besteed aan het koppelen van de theorie en kennis over spelontwikkeling met creatieve therapie?

7. Denkt u dat een (pas)afgestudeerde creatief therapeut iets aan deze nascholing kan hebben?

Deze nascholing biedt voldoende handvatten om hiermee aan de slag te gaan.

8. Wat vindt u goed aan deze nascholingstraining?

Beknopt, duidelijk, voldoende ruimte om naar eigen inzicht aanpassingen aan te brengen.

9. Wat vindt u ontbreken aan deze nascholingstraining?

Lijsten met behoeftigheden.

10. Heeft u nog aanvullingen of opmerkingen?

Bijlage 5. Onderbouwend verslag

Gemaakte keuzes trainershandleiding:

Format van de training:

Op internet heb ik gezocht naar een algemene format voor een training. Deze heb ik niet kunnen vinden. Daarom heb ik besloten zelf een format voor mijn training te bedenken. Ik had al een beeld van wat ik ongeveer in de training wilde hebben, namelijk een stukje theorie, een gedeelte praktijk en de koppeling naar creatieve therapie. In mijn opleiding voor creatieve therapie heb ik een aantal lessen gehad die ook ongeveer deze structuur hadden. Ik hoop daarom zo ook aan te sluiten bij deze manier van lesgeven zodat het voor de deelnemers een herkenbaar format kan zijn.

Structuur van de blokken:

Ik heb er voor gekozen om een vaste structuur te geven aan de trainingsblokken omdat ik zo hoop dat het overzichtelijk wordt voor de deelnemers en voor de trainer.

Inhoud van de blokken:

In de handleiding heb ik per blok een stuk overzicht van de dag en een theorie gedeelte.

De handleiding is bedoeld als leidraad voor de training en niet als stap voor stap uitgekauwde materie. Ik kan niet volledig uitschrijven wat er per blok verteld moet worden, maar kan hier wel een leidraad voor geven.

Het theorie blok is daarvoor bedoeld als ondersteuning en men kan hier nog veel meer aan toevoegen als men dat wil.

Het theorie gedeelte bestaat eerst uit een blokje met algemene ontwikkeling. Deze keuze heb ik gemaakt om zo een beeld te geven aan de deelnemers over welke ontwikkelingsfase we het hebben bij een kind.

Daarna volgt het blok over spelontwikkeling. In dit blok behandeld ik Erikson, Piaget en Vermeer/Scholten (Amelsvoort). Ik heb voor deze theorieën gekozen omdat Erikson en Piaget terug komen in de opleiding tot creatieve therapie en de deelnemers hier wellicht al kennis van hebben. Ik heb gekozen voor de theorie van Vermeer/Scholten omdat zij heel duidelijke uitleggen hoe de spelniveaus in elkaar zitten. Amelsvoort gaat ook uit van Vermeer/scholten, maar heeft dit toegepast op het spel van kinderen met een verstandelijke beperking en beschrijft ook spelmateriaal bij de fasen. Omdat wij als creatief therapeuten ook kunnen werken met verstandelijk beperkten vond ik het belangrijk om ook dit terug te laten komen in de theorie.

In het blokje 'overig' bij de theorie heb ik nog verschillende beschrijvingen van die spelfase beschreven omdat ik vond dat deze nog meer toevoegden aan de al beschreven theorie.

Na het theorie gedeelte heb ik een kort overzicht van de ontwikkeling van een kind met betrekking tot beeldend. Ik wilde dit in eerste instantie ook beschrijven voor muziek en drama, maar voor muziek kon ik dit niet vinden. Er werden soms wel fasen beschreven, maar dat was in grove lijnen en die kon ik niet in de spelfases toevoegen.

Voor drama komt de ontwikkeling eigenlijk overeen met de spelontwikkeling. De spelontwikkeling eindigt tenslotte in fantasiespel en dat is drama. De verdere ontwikkeling van drama vond ik niet bij de ontwikkeling van het kind passen. Er zijn ook zoveel verschillende fasen in drama uitgeschreven dat dit onmogelijk is om in de training te verwerken en dan zou ik te ver van mijn pad af gaan.

Dit maakte dus de keuze dat ik wel de ontwikkeling van beeldend heb beschreven, maar niet van de andere media.

Na de ontwikkeling in beeldend volgt een hand-out van een PowerPoint die ik heb gemaakt. Ik wilde graag een PowerPoint omdat het visueel maken tijdens theorie uitleg voor sommige mensen fijn werkt en de stof beter blijft hangen. Echter heb ik er wel voor gekozen zo weinig mogelijk informatie in de

PowerPoints te stoppen omdat ik ook wil dat de deelnemers actief luisteren en aantekeningen maken wanneer zij het nodig vinden om de stof op te schrijven. Ook maakt veel tekst in een PowerPoint onoverzichtelijk en lezen mensen het vaak niet meer.

Filmpjes:

In de PowerPoint en het theorie gedeelte heb ik ook filmpjes verwerkt. Deze filmpjes heb ik zelf opgezocht op YouTube en heb geprobeerd om filmpjes te vinden die zo goed mogelijk aansluiten bij het spelniveau.

Ik heb gekozen voor filmpjes om het weer visueel te maken voor de deelnemers. Zo blijft de theorie beter hangen. Het is de bedoeling dat de filmpjes tijdens de uitleg worden vertoond.

Keuzes voor opdrachten:

De opdrachten die ik heb bedacht voor de training heb ik zoveel mogelijk proberen aan te sluiten bij het spelniveau wat behandeld. Ik heb geprobeerd zoveel mogelijk variatie in de opdrachten te stoppen en ook van elk medium iets proberen laten terug komen. Ik merkte dat ik het het moeilijkst vond om opdrachten te bedenken van het medium muziek. Het zou mooi zijn dat als de training wordt gegeven er meer spelvormen met muziek behandeld kunnen worden.

Vragenlijst:

Ik vond het nog lastig om goede vragen voor de vragenlijst te bedenken die een duidelijk beeld gaven van de aanwezige kennis bij deelnemers van de training. Ik wilde niet te veel vragen omdat het geen overhoring is, maar de vragenlijst is puur voor de trainer en de deelnemers zelf om een beeld te krijgen op welk gebied er nog meer kennis wenselijk is.

Lay out:

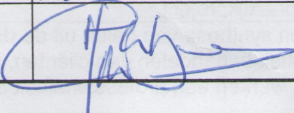
De vormgeving van mijn product heb ik zo overzichtelijk mogelijk proberen te maken. Ik wilde een kort overzicht van het programma op 1 pagina weergeven zodat in een oogopslag te zien is wat er gedaan gaat worden die dag. De theorie heb ik bij elk blok geplaatst om deze zo makkelijk bij de hand te hebben. De structuur van de opbouw van de blokken is telkens hetzelfde om verwarring te voorkomen.

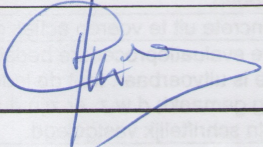
Ik heb ervoor gekozen om zonder pagina nummers te werken omdat ik wil dat de handleiding van de trainer een lopend document wordt waarin theorie en opdrachten bijgevoegd kunnen worden. Nu kan heel makkelijk in de map extra informatie geplaatst worden bij het blok van toepassing.

Gemaakte keuzes deelnemershandleiding:

Ik wilde een deelnemershandleiding maken waarin snel duidelijk is wat de deelnemers te wachten staat tijdens de training. Ik wilde dat de handleiding niet teveel tekst bevat omdat dit vaak zorgt voor onduidelijkheid en onoverzichtelijkheid. Daarom heb ik ervoor gekozen geen theorie in deze handleiding te stoppen. Ook heb ik de keuze gemaakt om geen theorie in de handleiding te stoppen omdat ik dan beter een boek had kunnen schrijven met kant en klare stof die ze konden lezen, maar dat is niet de bedoeling.

Bijlage 6. Fiattering Vooronderzoek en Plan van Aanpak

Fiatteringformulier Oriëntatie en Vooronderzoek en Plan van aanpak	
Praktijkproject Fase I A en I B 2011-2012	
Naam Student	Leone Kotte
Studentnummer	1532459
Onderwerp praktijkproject	Spelontwikkeling bij kinderen
Naam consultant	Kees Buijsman
Datum fiattering	25 april 2012
Fiat consultant	JA / NEE
Handtekening consultant	

Oriëntatie en Vooronderzoek	
Praktijkproject Fase I A 2011-2012	
Er is een relevante verkenning gedaan van bestaande vergelijkbare producten	JA / NEE
Er is een relevante literatuur en bronnenstudie gedaan ten aanzien van doelgroep en de relatie tot het product	JA / NEE
Er is een relevante verkenning gedaan naar de behoefte aan het product in de praktijk	JA / NEE
De gekozen deskundigen zijn bekwaam ten aanzien van de relatie tussen product en context	JA / NEE
De resultaten zijn helder beschreven en sturend voor de productontwikkeling	JA / NEE
De literatuur/bronnenlijst is toegevoegd en conform de richtlijnen	JA / NEE
Commentaar	Voldet aan de eisen en de criteria.
Handtekening consultant	

Flatteringcriteria Plan van aanpak	
Criteria voor de onderwerp, productbeschrijving en resultaten	
Onderwerp en probleemanalyse zijn in duidelijke bewoordingen geformuleerd	JA / NEE
Er wordt verwezen naar een complete en realistische productbeschrijving	JA / NEE
De resultaatbeschrijving is uitgewerkt d.m.v. een aantal concrete kwaliteitscriteria	JA / NEE
Er wordt een eigen invalshoek naar voren gebracht	JA / NEE
Er wordt een passende argumentatie gegeven voor de gemaakte keuzen	JA / NEE
Criteria voor de inhoud van het praktijkproject:	
Het praktijkproject bestaat uit een synthese van delen uit de drie segmenten uit het opleidingsprofiel: behandelen van cliënten, werken in en vanuit een werkomgeving, werken aan professionaliteit en professionalisering.	JA / NEE
De relevantie vanuit beroepsmatig / maatschappelijk perspectief is duidelijk aangegeven. Het project bewerkt een herkenbaar aspect met betrekking tot het beroep / de competenties van creatief therapeut.	JA / NEE
Het praktijkproject is ontwikkelingsgericht. De student bewerkt de vraagstelling op een manier die zowel voor de student als voor het werk een nieuwe stap betekent.	JA / NEE
De verkenning van het onderwerp is zichtbaar aanwezig; d.w.z. dat nagegaan en vermeld is wat al eerder over dit onderwerp werd beschreven of anderszins uitgewerkt.	JA / NEE
De documentatie van het onderwerp voor het praktijkproject is uitgewerkt door bronvermelding.	JA / NEE
Criteria voor de doelgroep, adresgroep en evaluatiegroep:	
De doelgroep voor het project is duidelijk onderzocht, omschreven en relevant voor het beroep van creatief therapeut.	JA / NEE
De beoogde evaluatiegroep voor het project is ter zake kundig	JA / NEE
Het veld van belanghebbenden is bekend en in kaart gebracht	JA / NEE
Er is een duidelijk omschreven en adequaat samengestelde adresgroep waarop de presentatie zich richt.	JA / NEE
De communicatievorm van de presentatie is afgestemd op deze adresgroep en heldere verantwoording is daarvoor aanwezig.	JA / NEE
Criteria voor Planmatigheid van uitvoering evaluatie en beoordeling	
Er is een duidelijk en volledig tijdschema opgesteld met fase-indeling, herkenbare mijlpalen en eindpunt; er is een realistische inschatting gemaakt van in te vullen studie-uren.	JA / NEE
Er is een lijst van beoogde doelen voor het project benoemd waarop een beoordeling betrekking kan hebben.	JA / NEE
Er is een lijst benoemd van concrete uit te voeren acties of inspanningen.	JA / NEE
Er is een zinvolle opzet voor de evaluatieprocedure bedacht in dialoog met de evaluatiegroep en deze is uitvoerbaar. Met de leden van de evaluatiegroep is een planning gemaakt; d.w.z. er zijn duidelijke afspraken gemaakt en deze zijn schriftelijk vastgelegd.	JA / NEE
Er zijn concrete voorstellen aanwezig over de wijze waarop het einddocument gestalte krijgt en aan de beoordelaar zal worden voorgelegd.	JA / NEE